

Polisen och de nya språken

Språkets inverkan på invandrarens möjlighet att arbeta som polis

Siri Rosenström

11/2023

REFERAT

Författare: Siri Rosenström

Lärdomsprovets form: undersökande

Offentlighetsgrad: offentligt

Handledare: Christian Romberg, Sabina Jordan

Examen: Polis (YH)

Lärdomsprovet fokuserar på strukturella aspekter på invandrares språkkunskaper i relation till polisens språkkrav. Lärdomsprovet och granskningen har gjorts som en dokument- och diskursanalys.

Landets befolkningsstruktur förändras via olika mekanismer, främst invandring. Språkförhållandena förändras och nya språk tillkommer. Flera poliser med invandrarbakgrund och användbara språkkunskaper har önskats, och mycket arbete har gjorts för att förbättra rekryteringen.

Varken utgångsläge eller resultat har dessvärre kunnat mätas, främst på grund av GDPR-reglerna. I Sverige har siffror tagits fram i samarbete med Statistiska centralbyrån. Den allmänna uppfattningen är att finska polisen i nuläget inte lyckas rekrytera personer med invandrarbakgrund så som önskats.

Otillräckliga kunskaper i det normbaserade skriftspråket verkar vara en orsak till att personer med invandrarbakgrund inte har framgång i Polisyrkeshögskolans urvalsprov. Språkkunskaper är viktiga för rättssäkerhetens skull, men man kan fråga sig om språkkraven är för högt satta, då de utesluter för polisyrket i övrigt väl lämpade individer, som under studietiden skulle kunna upparbeta sin finska (eller svenska) till den nivå som krävs. Situationen kan jämföras med studerande på de svenska kurserna, som blivit antagna på utbildningen delvis för att de fått göra urvalsprovet på sitt modersmål, och som under studietiden förbättrar sin finska till nivån som krävs på polisinställningar där arbetspråket är finska.

En snabb förbättring av rekryteringsresultaten sker inte utan nya initiativ, men kanske med inslag av positiv särbehandling, vilket skulle kräva en noggrann förhandsanalys och förankring i det politiska systemet

Sidantal: 42

Månad och år då granskningen skett:

Nyckelord: Sociologi, polis, befolkning, representation, språkkunskaper, rekrytering, målsättningar, resultat

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Siri Rosenström

Opinnäytetyön muoto: tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Christian Romberg, Sabina Jordan

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Opinnäytetyö tarkastelee maahanmuuttajien kielitaitoon liittyviä rakenteellisia näkökohtia suhteessa poliisin kielivaatimuksiin. Opinnäytetyö ja tarkastelu on tehty dokumentti- ja diskurssianalyysinä.

Maan väestö rakenne muuttuu erilaisten mekanismien, pääasiassa maahanmuuton, kautta. Kielilolot muuttuvat ja uusia kieliä saapuu. Hyödyllisiä kielitaitoja omaavia maahanmuuttajataustaisia poliiseja on toivottu lisää, ja rekrytoinnin parantamiseksi on tehty paljon työtä.

Lähtötilannetta tai tuloksia ei ole voitu mitata, lähinnä GDPR-säännösten vuoksi. Ruotsissa luvut on tuotettu yhteistyössä tilastokeskuksen, Statistiska centralbyrån, kanssa. Yleinen näkemys on, että Suomen poliisi ei tällä hetkellä onnistu rekrytoimaan maahanmuuttajataustaisia ihmisiä toivotulla tavalla.

Riittämätön normipohjaisen kirjakielen taito näyttäisi olevan eräs syy siihen, miksi maahanmuuttajataustaiset hakijat eivät menesty Poliisiammattikorkeakoulun valintakokeessa. Kielitaito on tärkeä oikeusturvan kannalta, mutta voidaan kysyä, onko kielivaatimukset asetettu liian korkeiksi, jos ne karsivat poliisin ammattiin muuten hyvin soveltuvia henkilöitä, jotka voisivat parantaa suomen (tai ruotsin) kielen taitoaan vaaditulle tasolle opintojensa aikana. Tässä voisi verrata ruotsinkielisten kurssien opiskelijoihin, joita hyväksyttiin koulutukseen osittain siksi, että saivat suorittaa valintakokeen äidinkielellään ja jotka opinaikana nostavat suomen kielen taitonsa tasolle, joka vaaditaan poliisilaitoksissa, joissa työkieli on suomi.

Rekrytointitulokset eivät nopeasti kohene ilman uusia aloitteita, vaan tarvitaan ehkä positiivisen erityiskohtelun piirteitä, mikä taas edellyttäisi huolellista harkintaa ja ankkurointia poliittiseen järjestelmään.

Sivumäärä: 42

Tarkastuskuukausi ja vuosi:

Avainsanat: Sosiologia, poliisi, väestö, edustus, kielitaidot, rekrytointi, tavoitteet, tulokset

INNEHÅLL

1	INLEDNING.....	1
1.1	Forskningsansats	1
1.2	Syfte.....	2
1.3	Avgränsningar	2
1.4	Arbetets relevans och bakgrund	3
1.4.1	Befolkningsdemografisk relevans	4
1.4.2	Politisk relevans	5
1.4.3	Medierapportering	7
1.4.4	Svensk kontext för jämförelse.....	11
2	TEORETISK BAKGRUND.....	14
2.1	Språksociologi.....	14
2.1.1	Sociolekt	15
2.1.2	Bourdieu - fält, habitus och kapital.....	16
2.2	Etniska relationer.....	17
2.3	Intersektionalitet	18
3	TIDIGARE FORSKNING	19
3.1	Tidigare forskning om mångkulturell rekrytering vid polismyndigheter	19
3.2	Tidigare forskning om språkanvändning i Finland och finska polisen	20
3.3	Tidigare lärdomsprov.....	21
4	MATERIAL OCH METOD.....	22
4.1	Dokumentanalys.....	22
4.2	Validitet och reliabilitet.....	23
4.3	Forskningsetik	23
5	VARFÖR BEHÖVS EN MÅNGKULTURELL/ SPRÅKKUNNIG POLISKÅR	24

6	BEFOLKNINGENS SPRÅK OCH SPRÅKFÄRDIGHETER	26
6.1	Plock i statistiken.....	26
6.2	Invandrares språkfärdigheter.....	27
7	POLISENS SPRÅK OCH SPRÅKFÄRDIGHETER	29
7.1	Lagstiftning.....	29
7.2	Polisens språkliga yrkespraktiker.....	30
7.3	Polisens språkfärdigheter före och under polisutbildningen	33
8	DISKUSSION	36
8.1	Det finns stora befolkningsgrupper som har dålig representation inom polisen.....	37
8.2	Statsmakten och polisledningen har uppmärksammat problemet	38
8.3	Konkreta mål och uppföljning saknas	38
8.4	Det finns strukturella aspekter på språkkunskaperna hos sökande till polisutbildning	39
8.5	En lösning på representationsproblemet skulle kräva nya initiativ.....	40
9	AVSLUTNING	42
	REFERENSER.....	43

1 INLEDNING

Finlands samhällsdemografi diversifieras i stadig takt och det har på flera olika samhälleliga och politiska nivåer konstaterats att polisen bör reflektera samhället, vilket är något som polisen enligt rådande uppfattning inte gör. Samtidigt har det i olika regeringsprogram konstaterats att polisens antal bör ökas och Polisyrkeshögskolan har haft problem med att fylla utbildningsplatserna.

I dagsläget vet man inte hur många personer med invandrabakgrund det finns inom den finska polisens manskap eller som söker till polisutbildningen. Det här beror på att beslutsfattare hänvisar till GDPR, det europeiska regelverket om hantering, lagring och behandling av personuppgifter, som gör det olagligt att bokföra individers etnicitet eller ursprung. Språk är däremot en variabel som bokförs på befolkningsdemografisk nivå. Språkkunskaper är också ett antagningskrav till den finländska polisutbildningen. Det går inte att utesluta personer från ett yrke på basis av etnicitet, men en individ kan uteslutas på grund av otillräckliga språkfärdigheter. Därför använder jag mig av språkvariabeln för att granska huruvida individer med invandrabakgrund kan arbeta som poliser i Finland och ifall de anses vara en resurs eller en brist i manskapet.

Många första- och andragenerationens invandrare har inte de språkkunskaper som förutsätts för att arbeta som polis. Däremot är det en stor andel av Finlands befolkning, speciellt i huvudstadsregionen, som varken har finska eller svenska som modersmål. Representanter för den här befolkningsgruppen önskar regeringsprogrammet Marin (2019 – 2023) att skulle rekryteras till polisen, medan regeringen Orpo (2023 -) endast uttryckt att polisernas antal ska ökas.

I lärdomsprovet granskar jag hur språksituationen påverkar invandrades och andra generationens invandrades möjlighet att arbeta inom polisen samt, ur ett sociologiskt perspektiv, varför det finns ett behov i samhället av att polisorganisationen reflekterar samhällsdemografins språkliga och kulturella mångfald.

1.1 Forskningsansats

Den ovan beskrivna situationen, där allmänhet, journalister, poliser, politiker och forskare har engagerat sig i frågan om polisens beredskap att möta en språkligt och kulturellt alltmer diversifierad samhällelig verklighet, kunde erbjuda material till forskning av olika slag. Inom ramen för ett lärdomsprov för en yrkeshögskoleexamen vid Polisyrkeshögskolan är det inte möjligt att gå på djupet med alla tänkbara infallsvinklar.

Jag begränsar mig därför till ett upplägg, där jag med stöd från existerande sociologisk teoribildning och med hänvisningar till relevanta tidigare forskningsresultat granskar den finländska diskursen om polisen, språk och invandrabakgrunder. Jag intresserar mig främst för språkkunskaperna; inte som ett "personligt problem" som alla sökande till Polisyrkeshögskolan och alla yrkesverksamma poliser kunde åtgärda genom att studera litet mera, utan som ett strukturellt problem så som det beskrivs i den språksociologiska litteraturen.

1.2 Syfte

I lärdomsprovet beskrivs språksituationen i det finländska samhället och inom polisorganisationen. Jag beskriver teman och tankebanor som förekommer i forskning, samhällsdebatt och media gällande poliser med invandrabakgrund.

Syftet med lärdomsprovet är att

- beskriva den rådande språksituationen i samhällsdemografin och inom polisen, och
- identifiera och diskutera strukturella problem i rekrytering och integrering av poliser med icke inhemskt modersmål samt beskriva och utvärdera de åtgärder som vidtagits eller kunde vidtas för att möjliggöra en större språklig och kulturell mångfald inom polisen.

1.3 Avgränsningar

Språk är inte den enda variabeln som inverkar på huruvida personer med invandrabakgrund söker till polisen och hur de klarar av sina arbetsuppgifter. Det här lärdomsprovet är däremot avgränsat till språk. Jag redogör genomgående i lärdomsprovet för hur språk är en variabel som gentemot etnicitet bokförs, samt hur det är en grund som kan underkänna en i urvalsprocessen till Polisyrkeshögskolan, vilket däremot inte kan göras på basen av etnicitet. Avgränsningen till språk beror på att, som det genomgående i lärdomsprovet redogörs för, språk är en variabel som statistikförs, och språk har också noterats som ett hinder för de med invandrabakgrunds möjligheter att arbeta i Finland.

Av rättssäkerhetsskäl har polisorganisationen språkkrav (som kan variera beroende på ort, som redogörs för i kapitel 7), och jag föreslår inte att polisen ska anställa individer som inte klarar av att arbeta på nationalspråken. Lärdomsprovet berör individer med invandrabakgrund som självständigt talar och skriver samt förstår nationalspråk, men som fortfarande gör små fel i språkproduktionen. De

har med andra ord en snarare egenartad än bristfällig språkfärdighet, till exempel någon form av sociolekt, alltså en språklig variant som talas av personer tillhörande en viss samhällsklass.

Inom gruppen finländska medborgare, som inte talar ett nationalspråk som modersmål, finns invandrare, andragenerationens invandrare, barn till döva som har teckenspråk som hemspråk, finska romer som talar romani, samer som talar enaresamiska, nordsamiska eller skoltsamiska med flera. Lärdomsprovet är avgränsat till invandrare och andragenerationens invandrare.

Även om det finns två nationalspråk i Finland berör avhandlingen finskans användning på fastlandet, där polisens arbetsspråk i huvudsak är finska. Däremot kan en liknande situation observeras vid Ålands polismyndighet som är enspråkigt svensk men anställer finskspråkiga poliser som inte har utmärkta svenska kunskaper. Språkbestämmelserna angående landskapet Åland finns i självstyrelselagen för Åland (1144/1991).

Det är även viktigt att notera att polisen i Finland aldrig kommer att kunna återspegla samhället fullständigt. Ett exempel kunde vara åldersdemografien. Polisen kommer alltid att bestå av personer i arbetsför ålder. Barn och äldre kommer inte att ingå i polisstyrkan. Det finns även psykologiska krav som åläggs polisen, så polisen kommer inte att anpassa sig så att individer med intellektuell funktionsnedsättning kan arbeta inom manskapet.

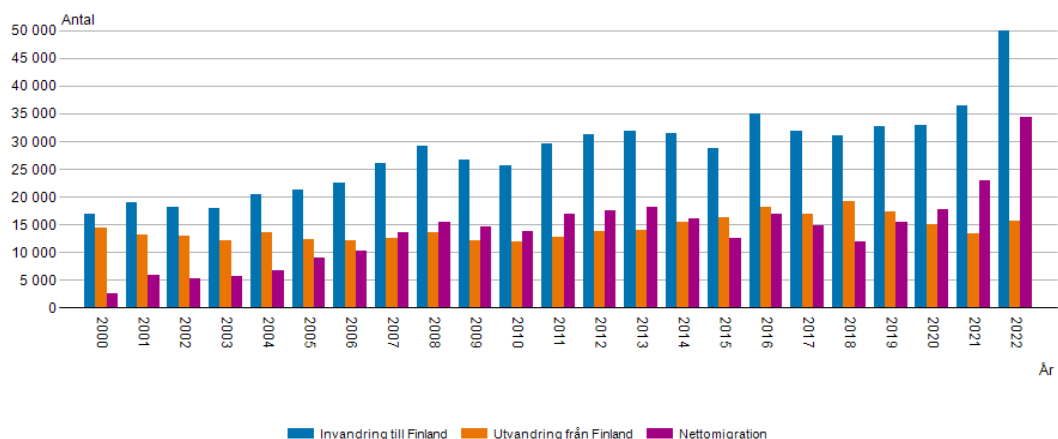
På grund av de högre språkraven som åläggs till befälet tillhörande tjänstemän, fokuserar jag i det här arbetet på hur invandrare eventuellt kunde arbeta på manskapsnivå ifall de inte behärskar finska på modersmålsnivå.

1.4 Arbetets relevans och bakgrund

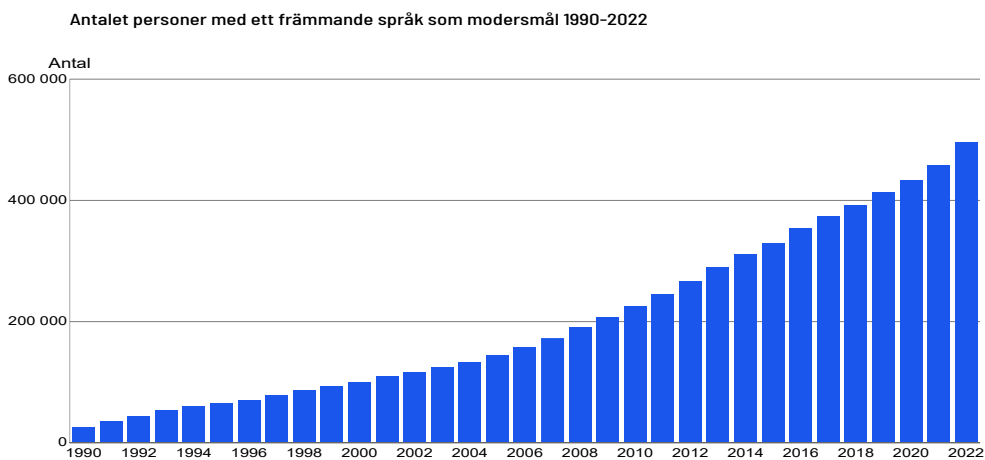
Det här arbetet beskriver en komplicerad situation, som inkluderar aktörer på många olika samhällsliga och politiska plan. För att kunna bygga upp en disposition för arbetet presenterar jag i det här delkapitlet bakgrunden på fyra olika plan: 1) ur ett statistiskt samhällsdemografiskt perspektiv, 2) den politiska diskursen där myndigheter och regeringar har diskuterat ärenden som tangerar mina forskningsfrågor, 3) mediediskurser, där enskilda aktörer, ofta poliser i olika roller, i media har talat om ett behov av förändring, och 4) ur ett perspektiv där jag presenterar den svenska kontexten för jämförelse.

1.4.1 Befolkningsdemografisk relevans

Under hela 2000-talet har immigrationen till Finland varit större än emigrationen från Finland, se figur 1:

Figur 1: In- och utvandring 2000–2022 (Statistikcentralen 2023).

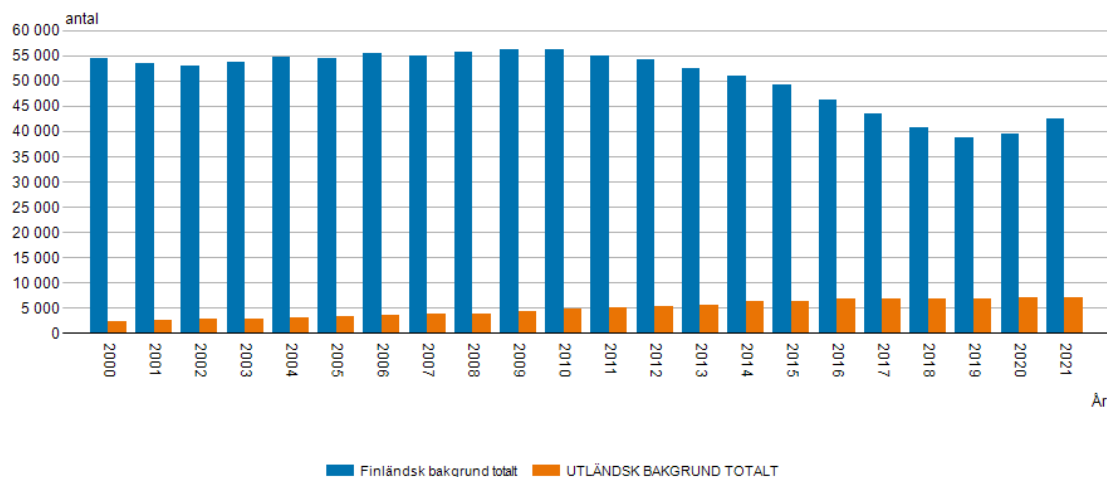

Källa: Statistikcentralen, befolkningsstruktur

Figur 2: Antalet personer med ett främmande språk som modersmål 1990–2022 (Statistikcentralen 2023).

Migrationsrörelserna har resulterat i en ökning av antalet invånare som har ett främmande språk som modersmål, redovisad i figur 2. Det finns också statistik som visar att antalet barn som föds av mödrar med finländskt ursprung har haft en nedgående trend, från ca 55 000 per år i början av 2000-talet till ca 40 000 per år på tidigt 2020-tal, medan antalet barn som föds av mödrar med utländskt ursprung inte har det, se figur 3. I framtida elevunderlag i grundskolan och på andra stadiet kommer det därmed

att finnas procentuellt sett flera andra generationens invandrare än förut. Språkmångfalden i Finland ser alltså inte ut att minska under en överskådlig framtid.

Figur 3: Antal levande födda i Finland 2000–2021 (Statistikcentralen 2023).

ETLA (Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, Näringslivets forskningsinstitut) har i en utredning publicerad år 2023 visat att det skulle behövas ca 44 000 arbetsinvandrare per år för att kompensera bortfallet på arbetsmarknaden som beror på att den inhemska arbetskraften åldras och pensioneras (Alho, Kangasharju, Lassila & Vallonen, 2023). Ifall en sådan arbetsrelaterad invandring realiseras kommer den att medföra nya och mera invandrade språk i Finland.

1.4.2 Politisk relevans

I regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering (2023 -), "Ett starkt och engagerat Finland" (Statsrådets publikationer 2023:59) finns en målsättning om att öka antalet anställda i polisuppgifter till 8 000 polisårsverken från nuvarande 7 500 före utgången av valperioden. Hur den tänkta ökningen skall genomföras är ännu oklart. Klart är ändå det, att den potential som utgörs av personer med invandrarbakgrund inte helt kan förbises i den ökade rekryteringen.

Den språkliga och kulturella mångfalden har ökat i Finland under 2000-talet, och hanteringen av de utmaningar den medför har identifierats som ett utvecklingsbehov även inom polisen. Polisstyrelsen har vid flera tillfällen uttryckt en vilja att polisorganisationen ska reflektera samhället. Ur polisens ansvarsrapport för 2021 kan läsas:

”Vi uppmuntrar personer från alla befolkningsgrupper att söka arbete inom polisförvaltningen och vi stöder allas karriärutveckling jämlikt.”

”Vi vill att polisens personal återspeglar hela det finländska samhället. Vid polisen har åtgärder redan länge vidtagits för att detta ska bli verklighet. År 2021 utarbetade vi en åtgärdsplan som ska främja mångfalden i polisorganisationen och intensifiera samarbetet mellan polisen och olika minoritetsgrupper. Vi försöker bland annat lösa de strukturella hindren för mångfaldig rekrytering.” (Polisens ansvarsrapport för 2021)

Polisstyrerelsens engagemang i frågorna kring polisens demografiska representation kan kanske delvis härledas ur det vid tidpunkten gällande regeringsprogrammet. I statsminister Sanna Marinis regeringsprogram ”Ett inkluderande och kunnigt Finland” från år 2019 sägs:

”Antalet poliser utökas till 7 500 årsverken senast 2022. Detta understöds genom ökad utbildning för poliser. De förbättrade resurserna allokeras till polisens operativa verksamhet. Avsikten är att få personer med olika etniska bakgrund att söka till polisutbildning. Det läggs vikt vid polisens språkkunskaper.” (Statsrådets publikationer 2019: 32)

Behovet av en demografiskt representativ poliskår kan motiveras på olika sätt. En utgångspunkt är att all myndighetsverksamhet ska ha en demokratisk acceptans, och att polisen därför ska representera alla medborgare och inte bara någon avgränsad grupp i samhället. En annan motivering utgår från förtroendet mellan polisen och medborgarna. Detta förtroende ses som en väsentlig del av en trygg rättsstat. Slutligen kan en demografiskt representativ poliskår också motiveras utgående från polisens funktionsförmåga. Eftersom polisens arbetsmiljö är mångkulturell, speciellt i huvudstadsregionen och övriga storstäder, måste polisen kunna fungera och tjänstgöra i mångkulturella situationer. (Juutinen & Rauta, 2021.)

Att främja mångfalden inom polisorganisationen och att få personer med olika etniska bakgrunder att söka sig till polisutbildning har dessvärre visat sig vara i viss mån problematiskt. Det europeiska regelverket om hantering, lagring och behandling av personuppgifter GDPR (General Data Protection Regulation) förhindrar registreringen av etnisk bakgrund i rekryteringsprocessen, vilket leder till att ingen riktigt vet vad ansträngningarna har gett för resultat.

”Täsmällistä tietoa siitä, kuinka edustava Suomen poliisi on suhteessa maan kansalasiin, ei näytä olevan. Vuonna 2003 Poliisiammattikorkeakoulu vielä keräsi tiedot hakijoiden äidinkielestä sekä omasta tai vanhempien entisestä kotimaasta tai

kansalaisuudesta. [...] Vaikka tällaisia taustatietoja ei hakijoilta enää kysytä, on Poliisiammattikorkeakoulun henkilökuntaan kuuluvilla ja opiskelijoilla vahva vaikutelma siitä, että epäsuhda ei ole sittemmin kohentunut.”

”Det verkar inte finnas någon exakt information om hur representativ den finska polisen är i förhållande till landets medborgare. År 2003 samlade Polisyreshögskolan ännu in uppgifter om de sökandes modersmål samt om deras eget eller föräldrarnas tidigare hemland eller medborgarskap. [...] Även om sådan bakgrundsinformation inte längre efterfrågas av de sökande har Polisyreshögskolans personal och studenter ett starkt intryck av att missförhållandet inte har förbättrats sedan dess.”

(Juutinen & Rauta 2021, min översättning.)

Polisinspektör Timo Kilpeläinen på Polisstyrelsen skriver år 2021 i ett svar på en fråga som riksdagsledamot Mari Rantanen, senare inrikesminister, ställde i Riksdagens förvaltningsutskott:

”Työtä monimuotoisen poliisiorganisaation eteen on tehty jo pitkään, mutta toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi on hankalaa, koska tietoa henkilöiden taustoista ei edellä mainituista syistä [GDPR] kerätä. Täsmällistä tietoa siitä, kuinka edustava Suomen poliisi on suhteessa kansalaiseen ei ole siis saatavilla.”

” Arbete för en diversifierad polisorganisation har gjorts redan länge, men att utvärdera effektiviteten av åtgärderna är besvärligt eftersom information om individers bakgrund inte samlas in av ovan nämnda skäl [GDPR]. Exakt information om hur representativ den finska polisen är i förhållande till medborgarna är alltså inte tillgänglig.”

(Kilpeläinen 2021, min översättning.)

Från citaten kan härledas att trots att arbete utförs mot att främja en mångkulturell poliskår, kan ingen veta ifall arbetet har varit effektivt. De senaste tjugo åren har det arbetats för att rekrytera individer med invandrarbakgrund till polisen, men samtidigt har det ansetts vara omöjligt att följa upp resultaten.

1.4.3 Medierapportering

Från olika myndighetskällor, exempelvis regeringsprogram och polisstyrelsens utlåtanden, framkommer det att det finns en målsättning om ökad mångfald inom polisen, som dessvärre inte uppföljs.

Eftersom egentlig forskning i ämnet saknas inledde jag mitt projekt genom att studera hur representationsproblematiken inom polisen har behandlats i massmedia. Artiklarna används inte i arbetet som källor, utan snarare som material. Ingenting "bevisas" av någon enskild artikel eller intervju, men den sammantagna bilden som förmedlas av de till sitt innehåll ofta rätt likartade artiklarna ger kanske en uppfattning om problematiken som jag i arbetet försöker redogöra för.

Materialet tyder på att en ökad mångfald inom polisorganisationen är något som önskas från många håll både utanför och innanför organisationen, samt på flera olika hieratiska nivåer av organisationen. Jag har systematiskt granskat medieartiklar publicerade på Svenska Yle och Yle genom att använda nyhetssajtens sökfunktion. Jag redogör för några av de 55 artiklar från de tio senaste åren som behandlar mitt forskningsområde för att ge en mer samtida överblick. Resultaten tyder på att språk är en variabel som hindrar individer med invandrabakgrund från att bli poliser.

2013 publicerade Yle en artikel (Palomaa & Vesanummi 2013) om Polisstyrelsens vilja att rekrytera individer med invandrabakgrund till polisen. Polisyrkeshögskolans utbildningschef Petri Alkiora berättade för Yle att en polis bör behärska finska eller svenska tillräckligt bra för att kunna utföra officiella uppdrag. Alkiora konstaterar att antalet poliser med invandrabakgrund begränsas av fördomar mot polisyrket, men också bristen på språkkunskaper. Språkfärdigheterna blir ofta en tröskelfråga enligt Alkiora, som tror att det är den avgörande faktorn som gjort att polisen uppfattas som homogen. I artikeln diskuteras även huruvida det är möjligt att sänka språkraven för invandrare som vill bli poliser, men något entydigt besked i ärendet ges inte.

I Christoffer Gröhns artikel "Finlands invandrantätaste stad saknar poliser med invandrabakgrund" från 2014 på Svenska Yle påtalas bristen på poliser med rötter i annan kultur än den finländska i den finska polisen. Som tidigare konstaterats finns det inte statistik på polisers etniska bakgrund, men enligt informationen Yle har fått lär det vid Helsingfors polisinrättning år 2014 finnas ett tiotal poliser med invandrabakgrund. I Esbo var antalet under fem, men i Vanda har de inte hört att det skulle ha funnits en enda polis med invandrabakgrund, trots att staden har landets största befolkningsandel med annat än ett nationalspråk som modersmål. Gröhn har i artikeln intervjuat överkonstapel Tanja Martikainen vid polisen i Vanda. Hon känner inte till att det skulle finnas en enda polisman där med invandrabakgrund. Hon tror att det här beror på de hårda språkraven. Hon konstaterar att man i princip måste ha flytande språkkunskaper för att bli godkänd i Polisyrkeshögskolans språkprov vid urvalsprovet. Enligt Martikainen är det en utmaning för polisen att känna till olika kulturer, hon konstaterar att det vore en otrolig rikedom om polisen kunde fler språk. (Gröhn 2014.)

Överkommissarie Juha Hakola vid Helsingfors polisinrättning konstaterar i samma artikel att det finns för få poliser med invandrarbakgrund. Han känner till att det skulle finnas ett tiotal vid Helsingfors polisinrättning. Enligt honom är det här ett problem som bör åtgärdas, och han tror liksom Martikainen att det kan bero på urvalsprovet och svårigheter att prestera tillräckligt bra i dem på grund av språkfärdigheterna den sökande besitter. (Gröhn 2014.)

I Svenska Yles artikel av Anna Savonius (2015) beskrivs behovet att poliser som behärskar arabiska, kurdiska och somaliska, speciellt i huvudstadsregionen. I artikeln intervjuas Fouad Tahir, som sökt till Polisyrkesskolan två gånger. Han konstaterar att många invandrare upplever missförstånd och rasism från polisen i vardagen, vilket han tror att poliser med annan etnisk bakgrund kan råda bot på. (Savonius 2015.)

I artikeln citeras överkonstapel Heidi Warelius vid Helsingfors polisinrättning så här: "Man borde kunna pruta på det ena språket, antingen finska eller svenska - men sedan kunna ett språk utöver det". Hon konstaterar att man inte kan anställa eller utbilda poliser som enbart tar hand om specifika fall. En polis bör klara av att arbeta på finska också, enligt Warelius. (Savonius 2015.)

Enligt kommissarie Teemu Metsäpelto, som arbetar med förebyggande arbete och intervjuades i artikeln, bör polisen vakna till språk- och kulturfrågan. Metsäpelto konstaterar att behovet ökar hela tiden och att det inte enbart berör språket utan även kulturen. Metsäpelto berättar för Svenska Yle att han själv har en kollega med en annan etnisk bakgrund och att han märker att kollegan ofta kan se något i en akut situation som han själv inte ser. Han berättar även att samarbetet med unga från invandrarbakgrund fungerar mycket smidigare mellan kollegan och ungdomarna. Gällande språkfrågan konstaterar Metsäpelto att språkbehovet växer hela tiden. Han efterlyser poliser med kunskaper i kurdiska dialekter, ryska, arabiska och somaliska och konstaterar att många unga kan 4–5 språk, men att deras finska inte är tillräckligt bra. Det här är ett dilemma polisen måste ta ställning till enligt Metsäpelto. (Savonius 2015.)

Yle skriver igen i Martikainen (2022) om poliser med invandrarbakgrund. I artikeln intervjuas Berivan Suleiman från Syrien, som bott sex år i Finland och drömmer om att bli polis. Suleiman har arbetat målmedvetet mot att kunna uppfylla sin dröm, skaffat körkort, lärt sig simma och dagligen studerat finska. Varken som kurd eller som kvinna hade hon kunnat bli polis i hemlandet Syrien. Våren 2022 gick hon en förberedande kurs inför urvalsprovet till Polisyrkeshögskolan ämnad till personer som talar ett främmandespråk som modersmål. Utbildare för kursen, Janne Korhonen, berättade för Yle att många kursdeltagare har väldigt bra muntliga finskakunskaper och att bristerna uppkommer vid

textproduktion. Av nio kursdeltagare som deltog i urvalsproven till Polisyrkeshögskolan blev ingen antagen. (Martikainen 2022.)

I artikeln intervjuas även kommissarie Johanna Guessous vid Polisstyrelsen som konstaterar att organisationen behöver fler invandrare, svensktalande och kvinnor, på grund av den förändrade befolkningsstrukturen och växande andelen som inte talar finska som modersmål. Hon betonar vikten av att polisens personal reflekterar de befolkningsgrupper som finns i samhället. Guessous vill inte nämna något specifikt språk eller folkgrupper som skulle behövas mer inom polisen, utan hon säger att det i polisens dagliga arbete är en fördel att ha mångsidiga språkkunskaper och förståelse för olika kulturer. I artikeln framkommer det att Polisstyrelsen överväger att ge dem med invandrabakgrund tilläggstid vid urvalsprovet. (Martikainen 2022.)

18.10.2023 publicerade Svenska Yle igen en artikel gällande individer med invandrabakgrund i Polisen. I Ville Hupas (2023) artikel "Polisyrkeshögskolan vill ha fler utlandsfödda studerande – studieplatserna har inte fyllts på fem år" beskrivs den läget inom polisutbildningen i Finland som ett brytningsskede, i och med att Orpos regering vill utöka antalet poliser i Finland samtidigt som Polisyrkeshögskolan inte har lyckats fylla antalet nybörjarplatser sedan 2018. I artikeln diskuteras två orsaker till att problemet kan lindras ifall individer med invandrabakgrund söker sig till utbildningen. Informanterna från Polisyrkeshögskolan nämner att en poliskår med större etnisk mångfald lättare kan skapa förtroende för polisorganisationen bland invandrare och utlandsfödda. En annan orsak är att den organiserade brottsligheten i Finland allt oftare har kopplingar till utländska kriminella nätverk. Polisyrkeshögskolans utbildningsdirektör Petri Alkiora konstaterar i artikeln att Polisyrkeshögskolan strävar efter en mångkulturell rekrytering och att polisen så väl som möjligt ska återspegla hela befolkningsdemografien. Men han betonar att när man talar om polisen i Finland måste man ha tillräckliga kunskaper i finska och svenska. Alkiora konstaterar även att flera utlandsfödda inte klarar av Polisyrkeshögskolans språkkrav vid urvalsprovet (Hupa 2023). Därmed kopplar han återigen problemet med att rekrytera individer med invandrabakgrund till utmaningen att personer med invandrabakgrund inte alltid har finska- eller svenskakunskaper på modersmålsnivå.

I artiklarna som jag här refererat framkommer det att det finns individer med invandrabakgrund som vill bli poliser, samt att polisen som organisation och poliser som representerar organisationen har uttryckt ett behov av att anställa dem, förutsatt att de uppnår kraven som läggs på en polisman vid Polisyrkeshögskolans antagningsprocess och utbildning.

1.4.4 Svensk kontext för jämförelse

Till sist vill jag ännu belysa den svenska kontexten och diskurserna och insatserna som har gjorts där. Det här görs för att jämföra och belysa problematiken och hur den har behandlats i ett land med liknande kultur och samhällsdemografi som den finländska.

Polismyndigheten i Sverige har sedan länge arbetat med mångfaldsfrågor. År 2002 skrev Sveriges dåvarande justitieminister Thomas Bodström (Socialdemokraterna) som svar på en skriftlig fråga i deras Riksdag:

Mångfald inom polisen har stor betydelse för polisens legitimitet, trovärdighet och effektivitet. Det är viktigt att olika kunskaper och erfarenheter kan tillföras polisen och användas i arbetet. En balanserad sammansättning av personal med olika ålder, etnicitet, kön, sexuell läggning, bakgrund och erfarenhet kan bidra till nytänkande och öppenhet och därmed till ökad effektivitet.

Regeringen har genom de centrala styrdokumenterna och de fortlöpande resultatdialogerna uppmanat polisen att prioritera frågan. Jag vet att polisen arbetar aktivt med mångfaldsfrågor för att öka andelen poliser med annan etnisk bakgrund. Syftet med etnisk mångfald är att förebygga diskriminering. Detta är en fråga som berör hela samhället och inte bara polisen. Det handlar om att långsiktigt förändra värderingar, synsätt och attityder till andra kulturer.

Det är viktigt att polisen anstränger sig ytterligare för att driva mångfaldsarbetet framåt. Jag följer utvecklingen noggrant och kommer att överväga ytterligare åtgärder om inte de nuvarande insatserna visar sig verkningsfulla.

(Bodström, 2002.)

I svensk media kan man hitta artiklar av samma typ som i Finland, där behovet av en effektiv rekrytering av poliser med invandrarbakgrund poängteras. Per Hagström intervjuar i sin artikel i Polistidningen (16.6.2023) "Med myrsteg mot mångfald" Otto Petersson, chef för Arbetsmiljö och kultur vid Polisen. Petersson, som också medverkat som författare i läroboken "Polisvetenskap - en introduktion" (Petersson 2016), uttalar sig enligt följande:

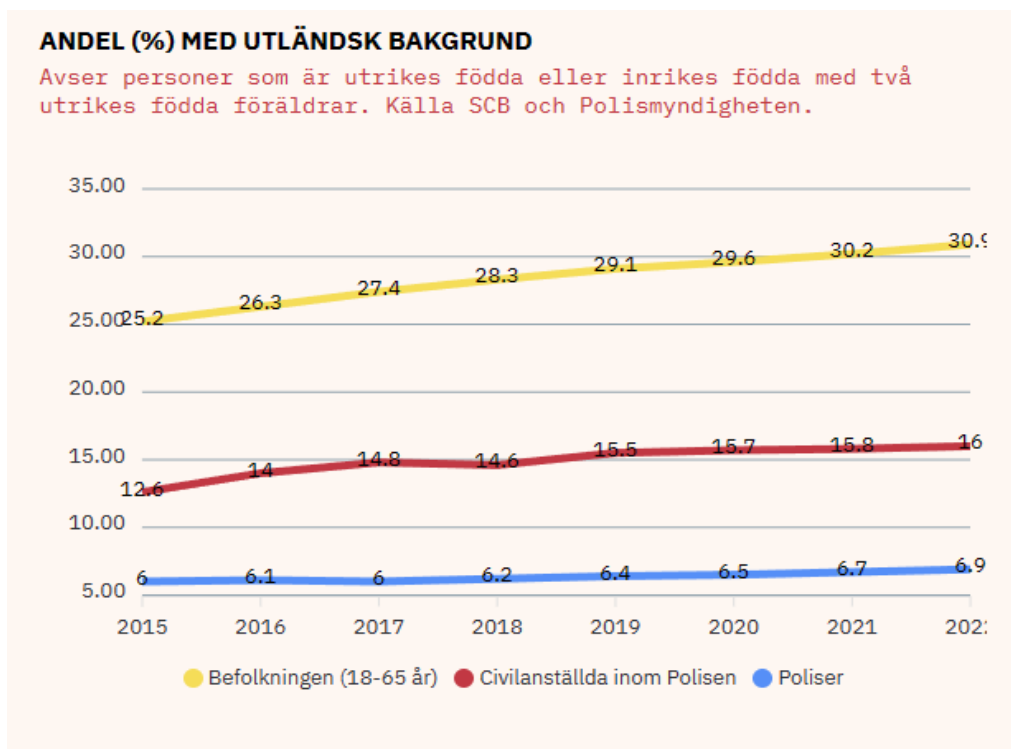
Problemet är inte främst att för få med utländsk bakgrund söker polisutbildningen. Ser man på de senaste fem åren har andelen legat mellan 21–25 procent. Det motsvarar i

stort sett befolkningssammansättningen om man drar bort de runt 40 procent i den här gruppen som saknar svenskt medborgarskap och därför inte är behöriga att söka.

[...] nu får man lätt känslan att folk med utländsk bakgrund är ointresserade av att bli poliser. Så är det inte. Det stora problemet är att sökande i den här gruppen faller ifrån under antagningsprocessen i högre grad än andra. Bland dem som börjar utbildningen har bara 7–11 procent utländsk bakgrund.

(Hagström 2023.)

Till skillnad från Finland har man alltså i Sverige tillgång till statistik över första och andra generationens invandrare inom polisen samt inom polisrekrytering och -utbildning. I Sverige har det statistiska underlaget tagits fram i samarbete med Statistiska centralbyrån SCB. På det sättet har man undvikit GDPR-problematiken, som de finländska myndigheterna hänvisar till som hinder för informationssökning. Polismyndigheten publicerar statistiken årligen i sin årsredovisning (Polismyndigheten 2023).

Figur 4: Poliser med utländsk bakgrund i Sverige 2015 – 2022. Källa Polistidningen.

Ur figur 4 framgår att andelen poliser med invandrarbakgrund har långsamt ökat från ca 6 % år 2015 till ca 7 % år 2022.

Värt att notera är att det i Sverige har höjts röster också mot en ökad mångfald i polisen. I en artikel "Polisen storsatsar på mångfaldsrekrytering – hudfärg viktigare än kompetens" från 17.6.2023 i nätpublikationen Samnytt angriper Mats Dagerlind Peterssons synpunkter och skriver:

Kritiker har länge ifrågasatt Polismyndighetens ambitioner i det här avseendet som man menar har en tydligt vänsterorienterad identitetspolitisk slagsida. Något som anses rimma illa med att myndigheter ska vara politiskt oväldiga

Man ifrågasätter om inte kompetens bör fortsätta ha högre prioritet än kön och hudfärg vid rekrytering och menar att verklig mångfald borde handla om andra saker än pigmentering och kromosomuppsättning.

Motsvarande policyer finns också inom andra delar av den offentliga förvaltningen, men en kvalitetsförsämring hos just poliskåren till förmån för rasbiologisk mångfald anser många är särskilt allvarlig då den riskerar sätta hela rättssamhället och fundamentet för lag och ordning i gungning.

(Dagerlind 2023)

Med sina synpunkter representerar Dagerlind kanske inte någon bredare svensk folkopinion, men texten ger anledning att fundera på om huruvida positiv särbehandling av personer med invandrarbakgrund i polisrekryteringen kan vara svårt att acceptera också av allmänheten.

2 TEORETISK BAKGRUND

Polislära är ingen stor och självständig vetenskap som medicin, teknik eller teologi. I Finland kan man inte bli magister eller doktor i polisvetenskap vid ett universitet. Men akademiska studier om poliser och polisarbete görs inom ett flertal olika fakulteter, såväl i Finland som utomlands. Ofta hittas utgångspunkten för sådana arbeten inom samhällsvetenskaper av olika slag, till exempel juridik, statsvetenskap och sociologi, men också på andra slags utbildningar kan studerande och forskare intressera sig för olika aspekter av polisens verksamhet.

Utomlands kan man hitta mera specifik "Police Science" eller "Polizeiwissenschaft", och det finns en International Police Science Association, som ser sin mission i "*attainment of a high quality, excellent policing through foundation and development of police sciences*" (IPSA 2023). I Finland bedrivs forskning i polisiära frågor på Polisyreshögskolan i Tammerfors, ofta i samarbete med något av de inhemska universiteten.

Den akademiska inkörporten till det här lärdomsprovet är sociologin och dess delområden, främst språksociologin och etniska relationer. Sociologi är en samhällsvetenskaplig disciplin om mänskliga sociala relationer och institutioner. Genom att förena studier av samhällets mångfald är sociologins syfte att förstå hur mänskligt handlande och medvetande både formar och formas av omgivande kulturella och sociala strukturer.

2.1 Språksociologi

Språksociologins essens är språkets samband med makt, solidaritet, jämlikhet och jämställdhet. Ett viktigt mål inom språksociologin är strävan att öka medvetenheten om hur språk bidrar till att vissa grupper och individer får möjlighet att dominera över andra i stort och smått (Einarsson 2009, 19).

Nationalspråk och officiella språk kan ses som en typ av dialekter som blivit standardiserade och som definieras av makthavande. Minoritetsspråk och immigrantspråk däremot är förknippade med maktlöshet. (Einarsson 2009, 33–34.)

Om en individ inte talar nationalspråket som modersmål är individen ofta tvåspråkig (Einarsson använder begreppet tvåspråkighet även för att beskriva flerspråkighet). En tvåspråkig individ kan ha olika relationer till de språk hen talar (Einarsson 2009, 104–107). Individer blir tvåspråkiga antingen genom kulturell inläring eller genom naturlig inläring. Kulturellt inlärd språk är främmande språk,

ofta lärda i skolan, medan naturligt inlärd språk kallas andraspråk (Einarsson 2009, 92). Termen interimspråk syftar på språkbehärsksningen vid ett skede av inlärningsprocessen en användare av andraspråk har. De språkfel språkanvändaren gör vid detta skede är en naturlig del av inlärningsprocessen på vägen mot fullkomlighet. Utvecklingen av interimspråk sker ofta i bestämd ordning (Einarsson 2009, 99). Från de andra materialen som senare diskuteras beträffande lärdomsprovets tematik (Tarnanen & Pöyhönen 2013 och Heittola 2017) framkommer det att skriftförmågan ofta är det som informanterna i olika studier fortfarande har problem med trots att de annars är självständiga språkanvändare.

Hos en tvåspråkig person är det sällan så att det ena språket är helt bortkopplat. Tvåspråkiga personer "*består inte av två enspråkiga varelser i en och samma kropp och sinne*" (Einarsson 2009, 102). En balanserad tvåspråkighet förekommer sällan hos individer, alltså så att de behärskar sina språk på alla nivåer lika väl. Vissa mentala verksamheter kan hänföras till ett språk, andra till ett annat. Till exempel räknar en tvåspråkig individ ofta på det språk den har lärt sig räkna på, även om det andra språket senare har blivit det mer dominanta. (Einarsson 2009, 102–104.)

2.1.1 Sociolekt

Sociolekt syftar på den språkliga variation som utmärker en social grupp. Sociolekter skiljer sig från dialekter, vilka syftar på en regionalt avgränsad variation av språket. Uppkomsten av en sociolekt kräver en förekomst av en social struktur, eftersom det är skillnaderna mellan strukturens olika delar som ger upphov till variationer i språket. Hur sociolekten sedan bevaras beror på hur homogen, likformig, den språkliga miljön är. Sociolekten, liksom dialekten, innehåller inte bara ord specifika för gruppen, utan präglas även av variationer i meningsbyggnad, pauser, tonläge och betoning. (Andersson 2008, 36.)

Trots att sociolekt ofta förknippas med samhällsklasser, kan det också handla om andra sociala gemenskaper, till exempel familjer, arbetsplatser eller olika ämnesinstitutioner (Einarsson 2009, 213). Exempel på sociala grupper med en unik språkanvändning som behandlas i det här lärdomsprovet är polisen och individer med invandrarbakgrund.

Rampton (2011) har myntat ett begrepp, *contemporary urban vernaculars* (CUV), ungefär senmodernt urbant folkspråk, vilket han anser vara ett europaspecifikt och senmodernt språkligt fenomen, ett slags sociolekt i multietniska storstadsområden präglade av invandring och klassklyftor.

I Sverige är "rinkebysvenska" (Kotsinas 1988) ett exempel på CUV, alltså en sociolekt specifik för storstadsområden där demografin har en stor invandrarbakgrund som inte längre kan identifieras till ett ursprungsområde. Många andra europeiska storstäder har framväxande sociolekter som talas av andra generationens invandrare: Berlin: "Kiezdeutsch" (Weise 2012), Köpenhamn: "perkerdansk" (Foget Hansen et al 2010), London: "Multicultural London English" (Torgersen & Szakay 2012), Oslo: "kebabnorsk" (Svendsen och Røyneland 2008), Paris: "Verlan" (Fagyal 2010) och Rotterdam: "straattaal" (Cornips et al 2013).

Senare i det här lärdomsprovet (kap. 6.1) diskuterar jag artikeln "*Mä opin sitä kadulla kavereitten kanssa*" - *suomen kielen käyttöön ja oppimiseen liittyviä kategorisointeja maahanmuuttajanuorten haastattelupuheessa*¹ av Lilja (2019), där det framkommer att informanterna identifierar en unik finska som de lärt sig "kadulla", alltså på gatan. Jag tolkar att vad informanterna identifierar är en sociolekt och CUV, unik för sociala kretsar där medlemmarna har invandrarbakgrund, i Finland. Informanternas "katu"-språk i Lilja (2019) kan jämföras med Rotterdams multietniska sociolekt - straattaal, där straat betyder gata och taal betyder språk.

2.1.2 Bourdieu - fält, habitus och kapital

Pierre Bourdieu (1930–2002) anses vara en av de mest framgångsrika franska sociologerna. Kärnan i hans arbete var hans strävan att överbrygga subjektivism och objektivism, vilket ledde till myntandet av hans begrepp om *habitus* och fält, samt deras förhållande till varandra. Medan habitus finns i aktörernas medvetande, finns fält utanför deras sinnen. Habitus består av alla de dispositioner, handlingsmönster eller uppfattningar som individen förvärvar genom sin sociala erfarenhet. Genom sin socialisering införlivar varje individ långsamt en uppsättning att tänka, känna och handla, som visar sig vara bestående. Bourdieu menar att dessa dispositioner ligger till grund för individers framtida praktiker. I fält-teorin undersöks hur individer konstruerar sociala fält, och hur de påverkas av sådana fält. Sociala fält är miljöer där konkurrens mellan individer och grupper sker, till exempel inom polisen som arbetsplats. (Ritzer 2010, 528–537.)

¹ Ungefär "Jag lärde mig på gatan med kompisarna" – kategorier i anslutning till användning och inläring av finska språket i invandrarungdomars intervjuspråk, min översättning.

Enligt Heittola (2017) som har studerat polisens språkpraktik är språklig habitus något som täcker det språkliga beteendet och bedömningar om hurdan värde olika språk och stilar får. Det är inte endast ett resultat av de samhälleliga förhållandena utan en produkt som har anpassat sig till situationen, de rådande marknaderna och fältet. (Heittola 2017, 41–42.)

Polisen kräver en specificerad användning av finska av arbetstagarna och använder finska på ett sätt som även för modersmålstalare kan förbli oförståelig, en polisiär sociolekt. Socialisation är en byggsten för språkliga praktiker och orientering av nya arbetstagare är en viktig del av den. För polisen sker den här socialiseringen redan vid Polisyrkeshögskolan. Heittola (2017) konstaterar att när en person blir en del av en praktik, ett fält, i det här fallet en del av manskapet, lär hen sig nya kompetenser men upprätthåller och reproducerar samtidigt också den sociala ordningen.

Även om Bourdieu använder sig av begreppet *språkligt kapital* delar han in språklig kompetens i två olika delar: språklig kompetens och social kompetens. Språklig kompetens definieras som en färdighet att använda grammatik och social kompetens som en färdighet att använda tal enligt situation och intention. Språklig habitus, tillsammans med de yttre förhållandena, skapar, påverkar och ändrar individernas språkliga praktiker. Språklig habitus är inte bara ett resultat av de samhälleliga förhållandena, utan en produkt som har anpassat sig till situationen, de rådande marknaderna och fältet. (Bourdieu 1987.)

Bourdieus relevans för att förstå relationen mellan språk och makt kan beskrivas som att språket enligt Bourdieu förvandlas till socialt kapital. Monopol på det sociala kapitalet tillfaller de dominerande grupperna i samhället, vilka också är de som stipulerar normer, värderingar och lagar. Följaktligen kan Bourdieu läsas som att språkligt kapital förbinds med makt. Polisens språkliga kapital har makt medan invandraren enligt Einarsson (2009) på grund av sina språkfärdigheter inte får tillgång till kapitalet (Einarsson 2009, 164–165).

2.2 Etniska relationer

Etnicitet och etniska grupper är socialt konstruerade. Grupperna och gränsdragningarna bygger på uppfattningar kring kollektiv härkomst, historia och kultur som skapar och etablerar en gruppidentitet. Kollektiva historiska gränsdragningar, politiska och ekonomiska intressen har en stark betydelse för hur gruppindelningarna ser ut och har en fundamental inverkan på våra samhällen och personliga vardagliga liv. Etnisk tillhörighet påverkar socialitet, politik och ekonomi. Inom det akademiska fältet *etniska relationer* studeras bland annat vilka konsekvenser etnicitet har. Det bör noteras att det är

gruppen själv som skapar en tro på sin etnicitet, inte någon utomstående. Gruppindelningen skapar vad socialpsykologin kallar in- och ut grupper, ett 'vi' och ett 'dom', dt vill säga man vill bevara den samhälleliga situationen genom att skapa gränser och isärdragningar. (Sernhede 2016.)

Teorin om 'vi' och 'dom' beskrevs först av sociologen Robert K. Merton (1972) i "Insiders and Outsiders: A Chapter in the Sociology of Knowledge", med inspiration ur socialpsykologin om ett 'vi' och 'dom' perspektiv som upprätthåller etniciteten och grupptillhörigheten samt marginalismen. En teori som har bidragit till att Merton anses vara en av den moderna sociologins förfäder (Ritzer, 2010, 252–257).

2.3 Intersektionalitet

Ett av den postmoderna sociologins mest centrala koncept är intersektionalitet, myntat av Kimberlé Crenshaw (f. 1959). Intersektionalitet handlar om hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka varandra, och ibland till och med kan förstärka varandra. Intersektionalitet utgår från premissen att människor lever med multipla och flerdimensionella identiteter som är sprungna ur sociala relationer, historiska sammanhang och maktstrukturer. Intersektionalitet understryker komplexiteten i interaktionen mellan identiteter och maktförhållanden. (Ritzer, 2010, 481–485, 652–656.)

Intersektionaliteten mellan språk och etnicitet är något få forskare tagit i betraktande. Språk är sällan en inkluderad faktor i intersektionella studier till skillnad från etnicitet, kön, genus, sexualitet, klass och ålder (Liggett 2009, Kubota et al 2021, Tripp 2023). När hierarkin mellan modersmålstalare och icke-modersmåltalare intersektionaliseras med rådande samhällsstrukturer blir språket rasifierat. Således har språket tagit över från rasismen som ett mer subtilt sätt att hierarkisera sociala grupper i den samtida världen. (Liggett 2009, 1–2.)

Einarsson (2009) konstaterar att de som tillhör etniska minoriteter nästan alltid är tvåspråkiga. Han resonerar att språket ofta fungerar som representation av individens etnicitet i dennes identitetsbildning. Språket är ett av flera kulturdrag som markerar och avslöjar en enskild individs etniska och kulturella bakgrund. Den här intersektionaliteten leder till att den tvåspråkige individen måste ta ställning till sina språk, ska de tala båda, byta språk eller bevara det språk de identifierar sig med? Intersektionaliteten kan också leda till att de berörda individerna bildar en 'vi' och 'dom' -gräns (se Merton 1972), där den etniska identiteten markeras med språket. (Einarsson 2009, 39–41.)

3 TIDIGARE FORSKNING

I lärdomsprovet använder jag mig av, utöver olika dokument, också tidigare forskning. Däremot tycks inte min specifika vinkling i lärdomsprovet ha engagerat forskare, så jag har tvingats att dela in materialet i 1) tidigare forskning om mångkulturell rekrytering, och 2) tidigare forskning om språkanvändning, hos såväl invandrare som polisen. I kapitel 8 diskuterar jag hur de två hänger ihop med hänvisning till det som redan presenterats i kapitel 1 och 2.

3.1 Tidigare forskning om mångkulturell rekrytering vid polismyndigheter

Vanita Gupta och Jenny R. Yang, vid Förenta staternas justitieministeriums Equal Employment Opportunity Commission, har med anledning av flera tragiska fall av oproportionerlig maktmedelsutövning i USA tagit fram ett program "Advancing Diversity in Law Enforcement" (översatt ungefär "befrämjandet av mångfald inom brottsbekämpning / polis"). Arbetet kan även belysas i en finländsk kontext och används i och med att lika omfattande undersökningar inte har gjorts här.

På Polisyrkeshögskolan gjordes år 2021 en förutredning till stöd för mångkulturell rekrytering "Monimuotoisen rekrytoinnin esteet ja edistäminen"² (Juutinen & Rauta, 2021). I utredningen granskas den finska polisens läge och huruvida mångkulturell rekrytering kan användas för att nå målet att få en poliskår som representerar Finlands mångkulturella demografi. I utredningen presenteras tre kategorier av problem i den mångkulturella rekryteringen och sex kategorier av tänkbara, varandra inte uteslutande lösningar och förbättringar.

De tre identifierade problemkategorierna är

1. Kunskaperna om polisen och polisyrket (tiedolliset esteet)
2. Attityderna till polisväsendet (asenteelliset esteet)
3. Normerna och kraven (normiperusteiset esteet)

(Juutinen & Rauta, 2021).

Språkutmaningarna behandlas i undersökningen som ett normrelaterat problem och som ett hinder för framgång i urvalsprovet. Författarna konstaterar att urvalsprovet inte kräver fullständiga kunskaper i svenska eller finska, men ändå rätt god förmåga att förstå och strukturera text och tankegångar på

² Ungefär "Hinder för och befrämjandet av en mångkulturell rekrytering", min översättning.

någotdera av de inhemska språken. Juutinen och Rauta (2021) framför också att man inom Polisyreshögskolans lärarkår och personal har diskuterat möjligheten att sänka kraven på språkkunskaper, men att den lösningen inte har ansetts vara fungerande.

Richard H. Donohue vid School of Criminology and Justice Studies, University of Massachusetts har gjort en omfattande litteraturstudie för att identifiera strukturella problem i rekryteringen av kvinnor och minoritetsbefolkning till olika polismyndigheter i USA. I artikeln "Shades of Blue: A review of the hiring, recruitment and selection of female and minority police officers" identifierar han fyra problemområden:

1. organisatoriska och externa prognoser (organizational and external predictors)
2. motivationer och attityder (motivations and attitudes)
3. effektiva rekryteringsstrategier (effective recruitment strategies)
4. trösklar i urvalsprocessen (screening process barriers)

(Donohue 2019)

En intressant iakttagelse gällande det första delområdet är att rekrytering av kvinnor och minoritetsrepresentanter verkar vara mindre problematisk på större orter och på större polisenheter än på små. Bland problemen med hinder och trösklar i urvalsprocessen (screening process barriers) noteras språkkunskaper (skrivprov), grundskolningskrav mm, dvs långt de samma som även Juutinen och Rauta (2021) har angett.

3.2 Tidigare forskning om språkanvändning i Finland och finska polisen

Forskning kring specifikt Finlands invandrarbefolkning och hur deras språkfärdigheter påverkar deras möjligheter att arbeta inom polisen har inte gjorts. Därför har jag valt att granska litteratur som tangerar mitt syfte och sedan diskutera, i kapitel 8, vad som kan härledas ur materialen.

Från språkvetenskapens vetenskapsområde är det värt att väga in tankegångar som presenteras i Niina Liljas artikel "*Mä opin sitä kadulla kavereitten kanssa - suomen kielen käyttöön ja oppimiseen liittyviä kategorisointeja maahanmuuttajanuorten haastattelupuheessa*"³, om hur folk med invandrarbakgrund lär sig finska och således hurdan finska de kan. Jag använder också Mirja

³ Ungefär "Jag lärde mig på gatan med kompisarna" – kategorier i anslutning till användning och inläring av finska språket i invandrarungdomars intervjuer, min översättning.

Tarnanens och Sari Pöyhönens artikel "Maahanmuuttajien suomen kielen taidon riittävyys ja työllistymisen mahdollisuudet"⁴, som belyser språkproblematiken/ inläringen gällande individer med invandrarbakgrund på ett berikande sätt ur ett finländskt perspektiv. Språkkunskaperna bland individer med invandrarbakgrund i Finland diskuteras i delkapitel 6.2.

En värdefull genomgång av de inhemska språkens inbördes relationer inom polisen ges i Sanna Heittolas doktorsavhandling "Poliisista päivää, från polisen god dag – språkliga yrkespraktiker vid de tvåspråkiga polisinsrättningarna i Finland". Jag använder mig av Heittolas (2017) resultat i kapitel 7.2 för att granska finska polisens språkliga yrkespraktiker.

3.3 Tidigare lärdomsprov

Jag använder mig även av två tangerande lärdomsprov från Polisyrkeshögskolan.

Oskari Heinonen behandlar i sitt lärdomsprov " Vieraskielisten kohtaaminen poliisin valvonta- ja hälytystoiminnassa: vuorovaikutustilanteet vieraskielisten kanssa Turun seudulla" (2019) tematiken kring hur polisen på fältet bemöter individer som talar främmandespråk som modersmål. Han anser att språkbarriärer uppstår när kunden varken kan finska eller engelska, som de flesta poliser enligt hans erfarenhet behärskar.

Carl-Magnus Karlssons "Puhutko ruotsia? Pratar du finska?" (2020) redogör för språkraven inom polisen och diskuterar huruvida Polisyrkeshögskolan lyckas uppodla dessa kompetenser. En informant berättar att skolan nog förberedde hen och lärde hen yrkesterminologin, men att språkproduktionen inte ännu var helt på den nivå som arbetet kräver.

Att notera är att tidigare lärdomsproven vid Polisyrkeshögskolan inte har tagit i beaktande poliser som inte har ett nationalspråk som modersmål. De tidigare lärdomsproven berör ändå polisens användning av språk som inte är deras modersmål.

⁴ Ungefär "Invandrares finskakunskaper, tillräcklighet och möjligheterna till anställning", min översättning.

4 MATERIAL OCH METOD

En forskares uppgift är att skapa kunskap. Kunskap kan beskrivas som en sann, välgrundad övertygelse. Att ha kunskap betyder att man har en riktig föreställning om hur något ligger till (Thurén 2019).

För att skapa mig en sann och välgrundad övertygelse om hur det ligger till med språksituationen i samhället och hos polisen använder jag mig av officiell statistik, officiella myndigheters dokument och akademisk forskning. De för mitt lärdomsprov mest relevanta tidigare forskningsresultaten har i korthet presenterats i kapitel 3.

Den officiella statistiken har hämtats från Statistikcentralen, som är Finlands nationella statistikbyrå och producerar opartisk statistik över det finländska samhället (Statistikcentralen 2023).

4.1 Dokumentanalys

På grund av bristen på ordentligt material gällande forskningsfrågorna är det svårt att tillämpa en fungerande forskningsmetod. Det finns spretigt med dokumenterad information som tyder på att språkfrågan till viss mån hindrar individer med invandrarbakgrund från att bli poliser i Finland. Det här trots att det nästan uttrycks som en självklarhet i de medieartiklar jag presenterat i kapitel 1.4.3. Därför är det inte möjligt att utföra det här arbetet som en ren litteraturstudie, vilket skulle vara att samla in och analysera publicerad forskning. Därför anpassar jag dokumentstudien som metod, som kan ta en bredare betydelse än att endast studera akademisk litteratur. Metoden kan till exempel handla om tidningsartiklar, styr- och policydokument, direktiv eller utredningar (Funck & Karlsson 2021, 12).

I det här lärdomsprovet analyseras dokumenten genom att läsningen av materialen fokuserats på textens innehåll, för att kunna välja ut och redovisa den information som är relevant för studiens syfte. På så vis blir analysen beskrivande. I det här lärdomsprovet innebär metoden att den har en beskrivande funktion där analysprocessens fokus ligger på att ta del av relevanta dokument som tillhandahåller viktig och korrekt information av intresse för lärdomsprovet (Karppinen & Moe 2012).

4.2 Validitet och reliabilitet

Lärdomsprovets reliabilitet kan äventyras i och med valet av metod. Som tidigare nämnt har jag inte identifierat direkta tidigare studier som explicit berör samma ämne, och måste därför bygga upp grunden och dispositionen främst på basis av tangerande tidigare studier och relevanta dokument. Reliabiliteten kan även äventyras eftersom dokumentanalys är en metod som baserar sig på tolkningar av materialet, som i sin tur påverkas av rådande kulturella normer. Jag har inte utfört egna intervjuer i studien, utan medieartiklarna som jag tidigare presenterat som material används utgående från vad informanterna har berättat om sina åsikter och erfarenheter till journalisterna. Jag har inte haft tillgång till originalutlåtanden.

4.3 Forskningsetik

I ett lärdomsprov ska forskningsetik tas i betraktande. De fyra huvudprinciperna är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. Informationskravet innebär att de som deltar i forskningen ska informeras om syftet, vilket även tangerar samtyckeskravet, det vill säga att de som deltar uttryckt sin vilja att medverka i studien. Nyttjandekravet innebär att uppgifter insamlade om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål. Konfidentialitetskravet innebär att uppgifterna om alla ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna ska förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. (Vetenskapsrådet 2002).

Via artiklarna från Yle och Svenska Yle kommer redaktörernas intervjuobjekt till tals också i det här lärdomsprovet, trots att de inte gett sitt uttryckliga medgivande till detta. Jag har valt att inte anonymisera de som bidragit till artiklarna i och med att alla artiklar är offentligt tillgängliga.

Journalister som arbetar för (svenska) Yle följer journalistikens etiska principer som motsvarar forskningsetikens (Yle 2022). I de etiska principerna för Yle (2022) står det bland annat om hur de respekterar informanternas integritet och inte representerar dem på ett missvisande sätt. Därför ser jag till att jag i min användning av materialet endast refererar innehållet i vad de har sagt för att inte missrepresentera dem.

5 VARFÖR BEHÖVS EN MÅNGKULTURELL/ SPRÅKKUNNIG POLISKÅR

Som diskuterat i delkapitel 1.4 om arbetets relevans har det på flera plan uttryckts en önskan att polisorganisationen ska reflektera dagens språkkunniga och mångkulturella Finland. I det här kapitlet visar jag att den här önskan inte enbart är politiskt motiverad, utan även har en akademisk ansats.

För att få en poliskår som reflekterar samhällsdemografin krävs mångkulturell rekrytering, vilket är ett verktyg som Polisyrkeshögskolan använder, och som har bevisats vara effektivt i till exempel USA. Jag använder mig av nordamerikansk forskning och nordamerikanska dokument eftersom det har studerats och applicerats i större utsträckning där. Jag presenterar först en plan för att främja mångfald, skapad i USA och sedan ett finländskt (Juutinen & Rauta 2021) förarbete för att göra det samma. Det här tyder också på att man i Förenta staterna har kommit längre i främjandet av en mångkulturell poliskår än vad man har gjort i Finland.

USA:s justitiedepartementets kommission för lika möjligheter till anställning (Equal Employment Opportunity Commission) publicerade 2016 en plan för att diversifiera/ främja mångfalden inom ordningsmakten. De betonar att diversifieringen är väsentlig för att bygga samhällets tillit till polisen och andra myndigheter inom ordningsmakten. De konstaterar att när medlemmar av allmänheten anser att deras brottsbekämpande organisationer representerar dem och förstår dem, är de mer sannolika att uppfatta myndigheter som rättvisa, legitima och ansvariga. Detta förtroende är avgörande för att lindra spänningar i samhället, och för att polisen ska kunna utföra sitt arbete. (Gupta & Yang 2016.)

Kommissionen identifierade ansträngda relationer och bristande förtroende till brottsbekämpande myndigheter som en barriär som hindrar minoritetsmedlemmar från att söka till dessa myndigheter. Minoritetsmedlemmar känner dessutom eventuellt inte till de möjligheter de har att arbeta inom polisen och andra brottsbekämpande myndigheter. De hävdar att rekrytering målmedvetet borde riktas till dessa grupper och att det borde byggas partnerskap till organisationer och skolor som representeras av grupperna de vill nå. De betonar också att effektiv och innovativ användning av teknik och sociala medier är avgörande för att kommunicera och få kontakt med alla medlemmar i samhället. Kommissionen kom till slutsatsen att de instanser som har arbetat på att öka diversiteten bland sitt manskap även har fått se positiva förändringar i samhällets attityder gentemot den brottsbekämpande organisationen. Kommissionen fokuserade specifikt på samhällen där det fanns en stor befolkningsandel som inte behärskar polisens arbetsspråk. (Gupta & Yang 2016.)

I Finland gör Polisyrkeshögskolan liknande arbete med samma motiveringar. Marko Juutinen och Jenita Rauta (2021) *Monimuotoisen rekrytoinnin esteet ja edistäminen* analyserar Polisyrkeshögskolans mångkulturella rekrytering och orsakerna till att de med invandrabakgrund inte ens uppfattas söka till polisen. De skriver om att det är en aspekt i Polisyrkeshögskolans rekryteringsstrategi att göra polisen mer mångsidig och reflekterande av samhället. De betonar ändå att polisen inte för statistik över vare sig personalens eller sökandes modersmål, födelseland eller minoritetsidentitet.

Juutinen och Rauta (2021) konstaterar att bristande tillit till polisen bland individer med invandrabakgrund bland annat beror på uppfattad diskriminering. De hänvisar till en enkät där 25 procent av respondenterna med kurdisk bakgrund säger sig ha uppfattat diskriminering i möten med poliser. Bland individer med somalisk bakgrund var motsvarande siffra 15 procent och för de med rysk bakgrund 7 procent. Det här antas vara en bidragande faktor till att Polisyrkeshögskolan inte har haft någon avsevärd mängd sökanden med invandrabakgrund. (Juutinen och Rauta, 2021.)

När Juutinen och Rauta intervjuade individer med invandrabakgrund om polisyrket framkom det av en av informanterna att hen inte visste att någon med invandrabakgrund kunde bli polis i Finland innan hen träffade en polis med motsvarande bakgrund (Juutinen och Rauta, 2021, 9.)

I artikeln konstaterar Juutinen och Rauta att det till polisutbildningen söker och väljs relativt få personer med invandrabakgrund. Om finländarna beroende på sin bakgrund har olika möjligheter att söka sig till och bli antagna till polisutbildningen, kan det enligt dem tyda på problem med medborgarnas jämlikhet. I sista hand kan det också äventyra polisens förmåga att betjäna alla medborgare lika effektivt och försvaga bland annat polisens förmåga att bekämpa brottslighet med internationella nätverk. De uppmanar till att man utöver konkreta rekryteringsåtgärder även undersöker attityder och uppfattningar gentemot polisen hos personer med invandrabakgrund samt rekryteringsåtgärdernas effektivitet i större utsträckning. (Juutinen och Rauta, 2021.)

En mångkulturell poliskår skulle främja såväl polisens arbete som tillit. Från Juutinen och Rauta (2021) framkommer det att Polisyrkeshögskolan aktivt försöker rekrytera sökanden med invandrabakgrund för att polisen ska kunna betjäna hela befolkningen som organisationen representerar. En diversifierad poliskår skulle även, som USA:s justitiedepartements kommission uttryckte, lindra spänningar i samhället och förändra attityderna gentemot polisen som ibland äventyrar arbetssäkerheten.

6 BEFOLKNINGENS SPRÅK OCH SPRÅKFÄRDIGHETER

För att kunna granska invandringen i Finland och dess koppling till språk beskriver jag i det här kapitlet språk- och invandrarsituationen med hjälp av officiell statistik som ren data samt gör en granskning över språkfärdigheterna hos invandrare.

6.1 Plock i statistiken

I Finland finns en växande grupp av invånare som talar ett främmande språk som modersmål, alltså något annat än finska, svenska eller samiska. Det är viktigt att konstatera att modersmål, befolkningstillhörighet och medborgarskap inte har något entydigt och absolut samband. Det kan antas finnas en korrelation, men alla som har finska som modersmål är nödvändigtvis inte finländska medborgare, medan många av dem som har somaliska som modersmål kan vara det och kan även behärska finska på modersmålsnivå.

Finlands befolkning på ca 5,5 miljoner människor består till största delen av finländska medborgare, men i befolkningen ingår också ca 324 000 utländska medborgare, som är bosatta i Finland på andra grunder än ett finländskt medborgarskap. De vanligaste grunderna är arbete, studier, familjeband eller asylansökan (Statistikcentralen 2023). För att bli polis i Finland krävs finskt medborgarskap (Polisyrkeshögskolan 2023), alltså kan de grupperna inte bli polis i Finland med nu gällande lagstiftning, vare sig de behärskar ett nationalspråk på modersmålsnivå eller ej.

Enligt Statistikcentralen var Finlands officiella befolkning 5 563 970 i slutet av 2022. Befolkningen ökade med 15 729 personer under det året. Antalet som har finska, svenska eller samiska som modersmål minskade med 22 221 personer och antalet utländsktalande ökade med 37 950 personer, vilket är det mesta på minst 40 år. Statistiken exkluderar ukrainare som fått uppehållstillstånd enligt direktivet om tillfälligt skydd. Befolkningsandelen som inte talar ett nationalspråk som modersmål är 9 procent. (Statistikcentralen 2023.)

Statistikcentralens material visar att invandringen till Finland har lett till en mer diversifierad språkmiljö i landet där en allt större andel inte talar ett nationalspråk som modersmål. Fenomenet är speciellt framträdande i huvudstadsregionen. I Vanda har 25 procent av befolkningen varken finska eller svenska som modersmål, i Esbo är motsvarande siffra 22 procent och Helsingfors 18 procent. För hela Nyland ligger siffran på 17 procent. Däremot är siffran för Södra Österbotten, som har landets lägsta andel av främmandespråktalare, 3 procent. (Statistikcentralen 2023.)

6.2 Invandrares språkfärdigheter

Det här lärdomsprovet berör såväl första- som andragenerationens invandrare. Däremot är det ofta de som först i vuxenålder eller tonåren kommer i kontakt med det finska språket som har problem att komma in på den finska arbetsmarknaden. I Tarnanen och Pöyhönen (2013) och Lilja (2019) diskuteras språkkunskaperna som invandrandrare har, samt deras reflektioner kring de egna färdigheterna och relation till språket. Jag presenterar det här materialen för att skapa en referensram för nivån på språkfärdigheterna hos personer med invandrarbakgrund, och för att granska förutsättningarna att arbeta inom polisens manskap med de färdigheter som har observerats hos målgruppen.

Tarnanen och Pöyhönen (2013) undersöker lämpligheten av invandrares språkkunskaper, integration och sysselsättning genom följande forskningsfrågor: Hur utvärderar invandrare själva sina egna finska språkkunskaper och hur förhåller sig självutvärderingar till externa utvärderingar, vilka synpunkter har invandringsspecialister på invandrarernas finska språkkunskaper och deras tillräcklighet, och vilken typ av helhetsbild bildas utifrån detta beträffande språkkunskapernas tillräcklighet? Resultaten visade att i expertdiskurs ansågs målnivån för nuvarande arbetsinriktad integrationsutbildning inte vara tillräcklig för sysselsättningsändamålen, även om majoriteten av migranterna bedömde sina språkkunskaper som åtminstone ganska goda.

Deras forskningsmaterial består av en undersökning riktad till invandrare, med 805 informanter som utvärderade sina egna färdigheter samt nivåbedömningar med hjälp av allmänna språkprov. Utöver det här utförde Tarnanen och Pöyhönen intervjuer med experter inom invandringsarbete. Enligt resultaten anses målnivån för den nuvarande arbetslivsinriktade integrationsutbildningen bland experterna inom invandringsarbete inte vara tillräcklig för arbetslivets behov i Finland, även om majoriteten av de invandrare som svarade på undersökningen betygsatte sina språkkunskaper i tal, skrivande, läsförståelse och hörförståelse vara åtminstone ganska bra. De fann även skillnader i informanternas självutvärderade språkkunskapsnivåer och språkfärdighetsprofiler: till exempel är talförmågan bättre än skrivförmågan, och förståelsen är starkare än produktionsförmågan (Tarnanen & Pöyhönen 2013, 149.)

Den språkliga kunskapsnivån för integrationsutbildningen som informanterna har deltagit i är för nivå B1.1 i CEFR, det vill säga samma språkkunskapsnivå krävs av den som ansöker om medborgarskap och den motsvarar även de tillfredsställande kunskaper i finska eller svenska som krävs av personal inom den offentliga förvaltningen och kunskapsnivå 3 i Allmänna språkproven (Tarnanen & Pöyhönen

2013, 143). Tarnanen och Pöyhönen (2013, 144) konstaterar att kopplingen mellan integrationsutbildningen och arbetslivsspråket och kommunikationsförmågan kan vara mycket svag. De integrerade människornas individuella behov och mål har blivit sekundärt på grund av systemets stelheter. Arbetsplatserna kräver ofta bättre färdigheter än vad som är stadgat och förväntat av en språkanvändare på en viss nivå och målnivån för nuvarande arbetsinriktad integrationsutbildning är inte tillräcklig för anställningssyfte (Tarnanen & Pöyhönen, 2013).

Enligt Tarnanen och Pöyhönen (2013) är nyckeln till att matcha språkutbildning och arbetsliv att bli medveten om huruvida invandrades språk- och kommunikationsförmåga ses som en resurs eller en brist.

Lilja (2019) undersöker attityderna till det finska språket som finns bland unga vuxna med invandrarbakgrund i Finland. Hon beskriver en ökning av unga invandrare som flyttat till Finland som minderåriga asylsökande, vid en ålder av cirka 14–17. Dessa unga benämns också som "sent ankomna ungdomar" (finska: myöhään saapuneet nuoret), eftersom de ur det finska skolsystemets perspektiv har flyttat till Finland nära den ålder då skolplikten upphör. Men eftersom de är unga skickas de ofta till grundskolan för att kvalificera sig för fortsatt högre utbildning och kunna utbilda sig i ett yrke i Finland. Enligt Lilja (2019) har deras utbildningsväg i Finland identifierats som sårbar, bland annat för att det tar flera år att lära sig de nödvändiga språkkunskaperna i skolan. Fastän informanterna hade gått fortbildande finska utbildning för att sedan kunna studera på språket, uppgav informanterna att de främst lärt sig finska av varandra, av sina vänner, på gatan. Informanterna var eniga om språket som används i skolan är väldigt annorlunda än språket de använder utanför (Lilja 2019, 213–214.)

Lilja (2019) diskuterar observationen som informanterna har gjort och konstaterar att det inte är frågan om huruvida informanterna kan tala finska eller ej, utan det handlar om kontrollen av språkets olika register och om att informanterna, för att kunna delta fullt ut i sociala interaktionssituationer, måste kontrollera vilket register som är användbart i situationen. Med register menar Lilja (2019) vilken form av finska som används, skolans eller gatans, alltså vad som kan kallas myndighetsspråk respektive multietnisk sociolekt. Informanterna hade inte ett intresse av att lära sig skolans "kirjakieli" eftersom registret enligt dem inte har relevans utanför skolmiljön (Lilja 2019, 215). Det är den multietniska sociolekten som fungerar som en väg in i det finländska samhället och ger informanterna socialt kapital (se Bourdieu).

7 POLISENS SPRÅK OCH SPRÅKFÄRDIGHETER

Eftersom polisen är en statlig myndighet regleras dess språkanvändning av lag. I kapitlet presenteras först de paragrafer och lagar som begränsar och reglerar polisens språkanvändning. Efter det presenterar jag de språkliga kriterier som läggs på polisen redan vid ansökan till Polisyrkeshögskolan och vad polisens språkutbildning innefattar för att uppnå de kriterier som stadgas i lag.

7.1 Lagstiftning

Polislagen (22.7.2011/872) 6 § 1 mom. om utförandet av uppgifter i viktighetsordning: "Polisen ska i sin verksamhet vara saklig och opartisk samt främja likabehandling och försonlighet. Polisen ska i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar sträva efter att upprätthålla allmän ordning och säkerhet." Alltså kan lagen tolkas som att det mest väsentliga i polisarbetet kretsar kring kommunikation.

Finlands myndighetsspråk är finska och svenska (Språklag 6.6.2003/423, 1 kap 1§.), vilket betyder att alla medborgare i Finland har rätt att tala finska eller svenska när de är i kontakt med polisen.

Lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) (också kallad för språkkunskapslag) stadgar de språkkrav som åläggs polisen. När en myndighet anställer en tjänsteman ska den försäkra sig om att den som anställs har sådana språkkunskaper som arbetsuppgifterna kräver. Däremot kan det här kringgås med lagens 9 § som stipulerar att statsrådet av särskilda skäl kan bevilja dispens från språkkunskapskrav som ställs i lag.

Enligt 26 § i språklagen (423/2003) använder statliga myndigheter majoritetsspråket i ett ämbetsdistrikt som sitt arbetsspråk, alltså är det interna språket som används inom polisen som arbetsplats i regel finska.

I polisförvaltningsförordningens (158/1996) 16a § stadgas det skilt om de språkkrav som ställs på polisens manskap och underbefäl. Vid en tvåspråkig myndighet är språkkunskapskravet för dessa tjänstemän goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk, dvs. i finska samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket, dvs. i svenska. Vid en enspråkig myndighet krävs goda muntliga och skriftliga kunskaper i myndighetens språk samt nöjaktig förmåga att förstå det andra språket.

Av ovanstående paragraf kan det konstateras att det inte krävs utmärkta finskakunskaper för att arbeta på polis på manskaps- eller underbefälsnivå där arbetsspråket är finska. Kravet är i regel att det krävs goda kunskaper i befolkningsmajoritetens språk, alltså arbetsspråket.

I 16a § 3 mom. nämns det ändå att detta är kommunbaserat. Vid en regional enhet inom en tvåspråkig polisinrättning där majoritetens språk är ett annat än majoritetens språk i polisinrättningen, är språkkunskapskravet goda kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom ämbetsdistriktet för den regionala enheten, samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket. Det här är ett undantag som gäller Raseborg och Jakobstad.

Bestämmelserna om språkkunskapskrav för de tjänster för vilka högskoleexamen är ett behörighetsvillkor finns i Lag om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003). Lagen gäller till befälet tillhörande tjänstemän. I lagens 6 § stipuleras att det för tjänsterna krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom myndighetens ämbetsdistrikt samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket.

På grund av de mer krävande språkkraven som åläggs till befälet tillhörande tjänstemän, fokuserar jag i det här arbetet på hur invandrare kan arbeta på manskapsnivå ifall de inte behärskar finska på modersmålsnivå.

7.2 Polisens språkliga yrkespraktiker

I och med att Finlands myndighetsspråk är finska och svenska (Språklag 6.6.2003/423, 1 kap 1§) är det även naturligt att forskning kring polisens språkanvändning berör användningen och aktualiseringen av nationalspråken i kundkontakt. I Sanna Heittolas doktorsavhandling "*Poliisista päivää, från polisen god dag*" : *Språkliga yrkespraktiker vid de tvåspråkiga polisinrättningarna i Finland* (2017) behandlar hon språkliga yrkespraktiker inom tvåspråkiga polisinrättningar i Finland. I studien uppgav 516 informanter, varav 402 uppgav ha finska som modersmål och 108 uppgav ha svenska som modersmål samt två som inte meddelade sitt modersmål (dessa två informanter besvarade dock enkäten på finska), hur de själva uppfattar sina språkfärdigheter och huruvida de uppnår de lagstadgade språkkraven som åläggs polismän. Jag fokuserar på de svenskspråkiga informanternas svar, eftersom de arbetar på en arbetsplats som i huvudsak fungerar på ett annat språk än deras modersmål, inte olik situationen för tjänstemän som inte talar ett nationalspråk som modersmål.

I Heittolas studie är de svenskspråkiga informanternas arbetsspråk finska. Enligt polisförvaltningsförordningens (158/1996) 16a § ska deras finskakunskaper, såväl skriftliga som muntliga, således i regel vara goda. Av informanterna uppgav 91 procent att deras muntliga kunskaper i finska var berömliga (56 %) eller bra (35 %), däremot uppgav 8 procent att deras kunskaper var nöjaktiga och en informant uppgav att hen hade försvarliga kunskaper. Gällande de skriftliga kunskaperna uppgav informanterna att de var lite sämre på att skriva än att tala finska, 87 procent uppgav att deras kunskaper var berömliga (47 %) eller goda (40 %), 11 procent uppgav att deras kunskaper var nöjaktiga och 2 procent att kunskaperna var försvarliga. Informanternas självutvärdering visar även att deras språkförståelse är bättre än deras språkproduktion. 98 procent uppgav att deras läsförståelse var berömlig (72 %) eller bra (26 %), endast 2 procent självutvärderade sin läsförståelse som nöjaktig. För hörförståelse är statistiken liknande, 96 procent uppgav sig ha berömliga (69 %) eller bra (27 %) kunskaper, medan 4 procent konstaterade att deras kunskaper var nöjaktiga. (Heittola 2017, 90.)

Som tidigare diskuterats i delkapitel 7.1, om lagstiftning, stadgas det i lag hurdana språkkunskaper en tjänsteman inom polisen förutsätts ha. I Heittolas (2017) doktorsavhandling uppfyller 81,7 procent av de svenskspråkiga informanterna lagens språkkrav. 82,8 procent av det svenskspråkiga manskapet anger att de har minst god kompetens i tal och skrift i finska. Av underbefälet fyller 87,0 procent lagens krav. På befälet ställs högre krav och av dem som deltagit i studien och uppgett svenska som modersmål fyller 70,6 procent kraven. Heittola betonar däremot att det inta kan dras allt för radikala slutsatser av resultatet eftersom undersökningen genomfördes i form av en självutvärdering och informanterna kan ha olika uppfattningar om vad de olika nivåerna innebär och eventuellt inte känner till vad som krävs och huruvida de uppnått den nivån. 93,5 procent av de svenskspråkiga informanterna uppgav att det känns naturligt att använda finska (76,9 % av helt samma åsikt, 16,7 % av delvis samma åsikt). (Heittola 2017, 91–97.)

Även om majoriteten av de svenskspråkiga informanterna har goda finska kunskaper uppgav de att de skulle föredra att förbättra sin kompetens i finska och specifikt vill de förbättra eller gå kurser i att skriva på finska (Heittola 2017, 110). 87,7 procent av de svenskspråkiga informanterna uppgav att de skriver på finska dagligen. Texterna är inte begränsade till en specifik form av text och gäller oftast brotts- och diverseanmälningar och förhørsberättelser (Heittola 2017, 167–168).

De svenskspråkiga informanterna uppgav att det bland dem finns en kultur av att hjälpa varandra i språkproduktionen på finska och att de ofta ber någon annan läsa igenom vad de skrivit. Heittola

föreslår att det kan bero på det att de svenskspråkiga informanterna möter språkliga utmaningar oftare än de finskspråkiga.

Informanterna preciserar att kunder, sakkunniga, åklagare, tingsrätt, Google translator, en närstående som de litar på, ordbok, internet, mamma, tolk och utredningssekreterare kontrollerar det som de skriver. De kommenterar även att ingen egentlig språkkontroll görs, men att de begär synpunkter på innehållet. (Heittola 2017, 283)

Informanterna i Heittolas avhandling har själva hittat på system för att säkerställa att texterna de producerar uppnår den nivå som krävs av arbetet. Däremot är det inte arbetsplatsen som reglerar de här systemen, utan arbetstagarna själva som tar initiativ för att garantera kvaliteten på språket.

För att ändå klara av att arbeta med finska som arbetsspråk uppgav en del av informanterna att de använder sig av språkliga hjälpmedel som Google translator och pålitliga källor som myndighetshemsidor för att hitta yrkesterminologin och fackspråkliga ord för att utföra arbetsuppdrag. (Heittola 2017, 133). I studien framkom det även att svenskspråkiga poliser ofta anlitar andra kollegor för att utföra en språkkontroll och granska språket de har producerat (Heittola 2017, 283). Heittola betonar ändå att: "Varje enskild polis har ansvar för sin språkkompetens och för sina språkliga yrkespraktiker, men en fungerande verksamhet behöver stöd från flera olika håll, såsom från ledningen, polisgemenskapen och från utbildningssektorn" (Heittola 2017, 296). Heittola uttrycker alltså ett behov av stödsystem för att utveckla språkkompetensen inom polisycket. Hon skriver specifikt om stöd i användningen av det andra inhemska språket, men det samma kunde också gälla stöd i användningen av finska för dem som inte talar ett nationalspråk som modersmål, eftersom stödbehovet och -metoderna sannolikt skulle vara likartade.

Heittola har redan i sin avhandling (2017) efterlyst samma slag av vidare forskning som jag efterlyser i mitt lärdomsprov. Hon konstaterar att flerspråkigheten som polisen möter antagligen kommer att öka i framtiden, vilket nu stöds av statistiken jag presenterat, och att internationaliseringen kommer att ha en tydlig inverkan på polisens språkliga verksamhet. Hon uttrycker specifikt att det borde undersökas hur flerspråkigheten kommer till uttryck i polisens verksamhet. (Heittola 2017, 299z.)

I Oskari Heinonens lärdomsprov från Polisyrkeshögskolan: *Vieraskielisten kohtaaminen poliisin valvonta- ja hälytystoiminnassa: Vuorovaikutustilanteet vieraskielisten kanssa Turun seudulla* (2019) behandlas tematiken kring hur polisen på fältet bemöter individer som talar främmande språk som modersmål. Han anser att språkbarriärer uppstår när kunden varken kan finska eller engelska, som

de flesta poliser enligt hans erfarenhet behärskar. I det här fallet uppstår en situation där ingen av parterna förstår den andra, och hanteringen av situationen blir långsammare och svårare. Dessutom äventyras såväl polisens som kundens rättsskydd när språkfärdigheterna inte räcker till för att hantera situationen. Dessa faktorer leder till att officiella handlingar uppgjorda av polisen kan innehålla felaktigheter som komplicerar handläggningen av ärendet i eventuella rättsinstanser. Heinonens (2019) informanter konstaterade ett specifikt behov bland ordningspoliser för språkkunskaper i arabiska, ryska, estniska och somaliska. På en fråga om hur ofta ordningspoliserna möter kunder de inte har gemensamma språk med besvarade 19 av 38 informanter att det sker varje vecka och 4 informanter att det sker så gått som varje skift. 12 sade att det sker varje månad och tre att det sällan händer dem (Heinonen, 2019, 20). Heinonen drar slutsatsen att alla poliser bemöter folk de inte klarar av att kommunicera med, vilket även tyder på att individer som inte talar finska, svenska eller engelska möter polisen.

Carl-Magnus Karlssons lärdomsprov från Polisyrkeshögskolan *"Puhutko ruotsia? Pratar du finska?"* : *en undersökning om språkutbildningen vid Polisyrkeshögskolan motsvarar kraven som lagen ställer på polisen enligt studerande* (2020) behandlar språkraven som läggs på poliser och huruvida Polisyrkeshögskolan lyckas utbilda dessa kunskaper. En informant berättar att skolan nog förberedde hen och lärde hen yrkesterminologin men att språkproduktionen inte ännu var helt på den nivå som arbetet kräver. Den här informantens svar tyder på att en polis som gått den svenskspråkiga utbildningen kan arbeta som polis på en inrättning där det mest använda språket är finska, utan att känna sig fullt trygg och säker i sin språkproduktion.

Från dessa studier framkommer det att polisen bemöter individer som de inte klarar av att kommunicera med regelbundet på grund av etnicitet. Det framkommer också att svenskspråkiga poliser som uppfyllt de med lag reglerade språkraven inte alltid känner sig bekväma i sin språkanvändning och gärna anlitar andra för att granska den text de producerat. Heinonen (2019) och Karlsson (2020) är yrkeshögskolelärdomsprov, och resultaten från dessa kan inte generaliseras. Jag refererar ändå till dessa lärdomsprovs resultat på grund av kopplingen till min forskningsfråga.

7.3 Polisens språkfärdigheter före och under polisutbildningen

Det finns endast en skola i Finland som utbildar poliser, Polisyrkeshögskolan i Tammerfors. För att bli antagen till utbildningen måste sökande uppfylla de krav som åläggs de sökande samt bli godkänd i urvalsproven. En sökande måste vara finländsk medborgare och kan söka till antingen den

finskspråkiga utbildningen eller den svenskspråkiga utbildningen. Urvalsproven ordnas på samma språk som utbildningen den sökande söker till. Det maximala poängantalet i provet är hundra (100) poäng. (Polisyreshögskolan 2023.)

Den sökandes språkkunskaper i utbildningsspråket utvärderas främst i det skriftliga provet med ett maximalt poängantal på 30 poäng. Det skriftliga provet mäter grundläggande skriftliga färdigheter som är väsentliga för polisyrket. De nyckelfärdigheter som bedöms i provet är kunskaper i undersökande skrivande, vilket i antagningskriterierna beskrivs som att kunna skriva krävande referat och motivera. Essän bedöms på basis av hur väl den sökande lyckas jämföra innehållet och synvinklarna i olika texter med varandra, dra egna slutsatser och motivera dem samt strukturera text. En sökande blir underkänd om hen har allvarliga brister i hur tydligt, korrekt och exakt språket är. (Polisyreshögskolan 2023.)

I de övriga delarna av urvalsprovet, till exempel de psykologiska testerna, ska den sökande även följa direktiv som ges på examensspråket och snabbt agera enligt direktiven, vilket kräver att den sökande har goda språkfärdigheter. De delområden som bedöms i den psykologiska delen är den sökandes psykiska balans, förmåga att lösa problem, interaktions- och samarbetsfärdigheter samt förmågan att ta ansvar för att styra och leda praktiska situationer som behövs i polisens arbete (Polisyreshögskolan 2023). Även om de psykologiska testerna inte utvärderar den sökandes språkfärdigheter krävs goda färdigheter för att kunna prestera i provet.

Om Polisyreshögskolans utbildning är det stadgat i Statsrådets förordning om Polisyreshögskolan (282/2014). Förordningens 7 § om språkkunskaper stipulerar att de studerande ska visa att de har förvärvat sådana kunskaper i finska och svenska som enligt lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) under sin studietid. Den språkkunskap som studeranden har visat ska anges i examensbetyget. Polisyreshögskolan garanterar via sin bedömning att utexaminerade poliser har de språkkunskaper som diskuteras i kapitlet om lagstiftning.

I läroplanen för Polisutbildningen Polis (YH) examen (180 sp) beskrivs kriterierna som en svenskspråkig polis måste uppnå för att arbeta på en polisstation där majoritetsspråket är finska. Bedömningen stöder sig på den europeiska referensramen för kunskapsnivåbeskrivningar (CEFR). Den studerande uppnår under studieperioden antingen: a) nöjaktiga (vitsord 1-3, B1) kunskaper i finska som enligt lagen om språkkunskaper för offentligt anställda krävs för en tjänst som förutsätter högskoleexamen inom ett tvåspråkigt ämbetsdistrikt, i vilket majoritetsspråket är svenska, eller b) goda (vitsord 4-5, B2-C1) kunskaper i finska som enligt lagen om språkkunskaper för offentligt anställda krävs för en tjänst som förutsätter högskoleexamen inom ett tvåspråkigt ämbetsdistrikt, i

vilket majoritetsspråket är finska och som behövs i yrkesutövningen och den yrkesmässiga utvecklingen. Språknivån B2 i CEFR, som krävs för att arbeta på majoritetsspråket kallas självständig användare, på nivå B2.2 (fungerande självständig språkfärdighet) kan språkanvändaren självständigt använda språket i flera krävande situationer på ett mångsidigt sätt. (Utbildningsstyrelsen 2023.)

På CEFR nivå B2.2 kan brister i språkkunskapen ännu förekomma, till exempel kan kraftigt bakgrundsbuller, språklig humor, ovanliga idiom samt kulturella anspelningar ännu vålla svårigheter i hörförståelsen. Idiom och kulturella anspelningar i långa texter kan även vålla problem vid läsförståelse. När språkanvändaren skriver kan det förekomma fel i ovanliga strukturer, i idiomatiska uttryck samt i stilfrågor. (Utbildningsstyrelsen 2023.)

Språknivån B2 i CEFR beskriver de goda språkkunskaperna som stipuleras enligt lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003). Mitt lärdomsprov berör individer som ligger nära den här nivån för språkanvändning.

8 DISKUSSION

Enligt Thurén (2019) kräver vetenskapligt tänkande ödmjukhet. Enligt honom måste forskare vara medvetna om att vi sällan eller aldrig kan veta något säkert, och nya rön kan tvinga oss att revidera eller överge våra gamla åsikter. Med hjälp av materialen jag har redovisat för vill jag ändå bidra med en viss nivå av mervärde till diskurserna kring personer med invandrabakgrund inom polisen och deras språkfärdigheter.

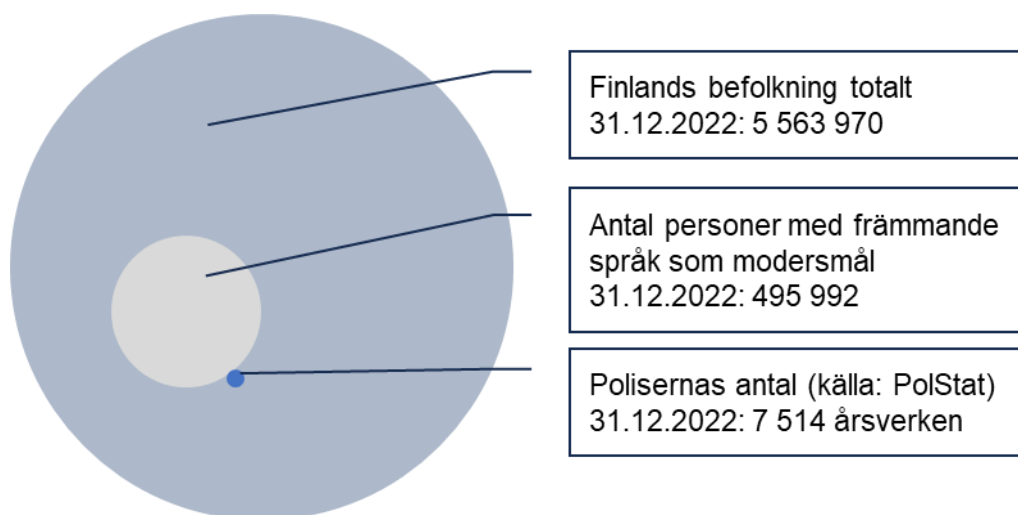
Det här lärdomsprovet kan i stort formuleras som en studie kring polisens språkkrav och språkliga yrkespraktiker gentemot personer med invandrabakgrund, deras språkfärdigheter och rekryteringen av dem till polisen. Som Tarnanen och Pöyhönen (2013) uttryckte är nyckeln till att matcha språkutbildning och arbetsliv att reflektera kring huruvida invandrares språk- och kommunikationsförmåga är en resurs eller en brist. I det här lärdomsprovet blir en essentiell fråga således huruvida poliser som inte talar ett nationalspråk på modermålsnivå anses vara en resurs eller en brist.

USA:s justitiedepartement kommission för lika möjligheter till anställning tog i sin rapport om en plan för att diversifiera/ främja mångfalden inom ordningsmakten upp att diversifieringen av polismyndigheter är väsentlig för att bygga samhällets tillit till organisationen. När medlemmar av allmänheten anser att polisen representerar dem och förstår dem, uppfattar allmänheten även organisationen som rättvis, legitim och ansvarig. Därmed bryter det ner strukturen av ett 'vi' och ett 'dom' (se Merton 1972). Detta förtroende är avgörande för att lindra spänningar i samhället, och för att polisen ska kunna utföra sitt arbete (Gupta & Yang 2016). Alltså är en diversifierad poliskår en väldigt stor och oersättlig resurs. Kommissarie Teemu Metsäpelto delade samma åsikt när han i Svenska Yles artikel av Anna Savonius (2015) konstaterade att behovet av poliser med invandrabakgrund inte enbart gällde språket utan även kulturen, och därmed intersektionaliteten mellan dessa. Han berättade i artikeln om en av hans kolleger vid den förebyggande polisverksamheten som är av annan etnisk bakgrund. Enligt Metsäpelto kunde kollegan se något annat i en akut situation som han inte kunde, tack vare kollegans sätt att fungera i samhället på grund av hans etnicitet. Han berättar även att samarbetet med unga från invandrabakgrund fungerar mycket smidigare mellan kollegan och ungdomarna. Kommissarie Johanna Guessous vid Polisstyrelsen delar samma åsikt i Martikainen (2022) när hon betonar hur viktigt det är i polisens dagliga arbete att personalen har mångsidiga språkkunskaper och förståelse för olika kulturer.

Av vad som har publicerats i media ses poliser med invandrabakgrund av polisen som en resurs som inte har åtkommit vilket även uttrycks i olika dokument publicerade av polisen. En mer diversifierad poliskår skulle ge den finska polisen kulturella och språkliga resurser som skulle leda till att polisen reflekterar samhället, vilket i sin tur bygger förtroendet till organisationen där de med invandrabakgrund inte ser ett 'vi mot 'dom' utan i stället kan se sig själva inom polisen och tvärtom.

8.1 Det finns stora befolkningsgrupper som har dålig representation inom polisen

En viktig iakttagelse i det här lärdomsprovet är att ingen riktigt vet hur befolkningens delmängder "personer med främmande språk som modersmål" och "poliser" överlappar varandra, se figur 5:

Figur 5: Finland, språken och polisen. Mängddiagram som kombinerar Statistikcentralens befolkningsdata med PolStat-data, egen visualisering.

Figurens största cirkel representerar Finlands hela bokförda befolkning, som i slutet av år 2022 alltså uppgick till närmare 5,6 miljoner. Inräknat i denna befolkning fanns nästan en halv miljon människor vilkas modersmål är någonting annat än finska och svenska. Dessa representeras i figuren av den näst största cirkeln, inne i den största. Bland alla i Finland bosatta personer – medborgare och utlänningar inkluderade – har vi alltså en stor grupp på 8,9 procent, nästan var elfte, som inte talar ett nationalspråk som modersmål. Ifall polisorganisationen skulle vara en exakt återspeglning av det omgivande samhället skulle en uppförstoring av figurens minsta cirkel, det vill säga poliserna, kunna

uppvisa samma geometri som hela befolkningens cirkel nu har, med ett betydande inslag av "främmandespråktalare". Hur en sådan uppförstoring skulle de facto se ut idag kan vi inte veta. Den rådande uppfattningen, så som den kan härledas ur media, forskningsresultat och officiella handlingar, är att polisorganisationen inte ännu i önskad utsträckning återspeglar det omgivande samhället.

8.2 Statsmakten och polisledningen har uppmärksammat problemet

Internationell och nationell akademiskforskning, olika finska regeringar, Polisyrkeshögskolan, Polisstyrelsen, enskilda polismän tillhörande befäl såväl som manskapet samt civila privatpersoner har yttryck att den finska poliskåren borde representera hela samhället och att det i dagsläget inte tycks vara så. När det i olika akademiska artiklar, regeringspropositioner eller medieartiklar skrivs om representation syftas det på etnisk mångfald. Det handlar om den ökade diversifieringen av samhällsdemografin och språkmiljön och en rådande uppfattning av att den finska polisen är homogen och till viss mån endast representerar den finlandfödda, etniskt finska befolkningsandelen.

I Sanna Marins regeringsprogram från 2019, står det att regeringen har som avsikt att få personer med olika etniska bakgrund att söka till polisutbildningen och att särskild vikt läggs vid polisens språkkunskaper. Polisyrkeshögskolan har också aktivt försökt rekrytera den här målgruppen, med olik etnisk bakgrund, som jag i det här arbetet mest har hänvisat till som individer med invandrarbakgrund. Den här rekryteringen uttrycks i såväl medieartiklarna där representanter från skolan uttryckt sig till befolkningen, som i Juutinen och Rauta (2021) där de redovisar för arbetssatsningen som gjorts och varför det inte tycks fungera.

Således kan det konstateras att problemet har uppmärksamrats. Att diversifiera poliskåren är inte någon ny eller omstörtande idé, och det anses vara en resurs att ha en poliskår som återspeglar samhällsdemografin, som redogjort för i kapitel 5. Trots att arbetet för att skapa en mer diversifierad, representerande poliskår i Finland har gjorts i över tjugo år har inga märkbara resultat dokumenterats.

8.3 Konkreta mål och uppföljning saknas

När riksdagsledamot, senare inrikesminister, Mari Rantanen på Riksdagens förvaltningsutskotts möte 19.10.2021 frågade om situationen gällande personer med invandrarbakgrund i polisen, svarade

polisstyrelsen med en hänvisning till GDPR att vi inte vet, eftersom vi inte har lagligt rum att skaffa den informationen (Kilpeläinen 2021).

Polisorganisationen har lagt upp som mål att reflektera samhället, genom att öka antalet personer med invandrarbakgrund i poliskåren. I Juutinen och Rauta (2021) framkommer det att rekrytering görs på olika plan för att kunna nå den här målsättningen. Däremot samlas det inte in data på huruvida den mångkulturella rekryteringen främjar situationen, vilket leder till att inga kvantitativa resultat kan granskas, och ingen vet om metoderna fungerar. Diskussionen verkar i viss mån ta slut vid slutsatsen att invandras språkkunskaper inte räcker till, och ingen tycks riktigt ha gjort arbetet för att utvärdera ifall deras språkkunskaper kanske ändå är tillräckliga, eller för att undersöka ifall extra insatser kunde läggas till för att förbättra språkkunskaperna hos de med invandrarbakgrund som är intresserade av polisycket.

Även om målet att ha en poliskår med poliser som har invandrarbakgrund tydligt har dokumenterats i regeringsprogram och i olika dokument utgivna av polisorganisationen har det aldrig riktigt konkretiserats, och en systematisk uppföljning saknas. Uttrycket att diversifiera polisen ger således kanske ett mer ideellt intryck än något som det aktivt arbetas för. Juutinen & Rauta (2021) skriver att mångkulturell rekrytering görs, men att arbetet inte kan uppföljas med hänsyn till GDPR. Det har också i flera olika dokument konstaterats att ett stort hinder är språkfrågan, men konkret arbete för att motverka problemet har inte dokumenterats.

8.4 Det finns strukturella aspekter på språkkunskaperna hos sökande till polisutbildning

I Christoffer Gröns Svenska Yle artikel (2014) konstaterar överkonstapel Tanja Martikainen vid polisen i Vanda att man i princip måste ha flytande språkkunskaper för att klara sig i Polisyrkeshögskolans urvalsprov. Som jag redogjort för, utgör den skriftliga delen av urvalsprovet, delen vars syfte är att testa språk, 30 av 100 möjliga poäng. Trots att det är möjligt att få poäng i flera andra delmoment utförs hela urvalsprovet på utbildningsspråket. Till exempel i de psykologiska testerna testas hur den sökande kan följa direktiv som ges på examensspråket (Polisyrkeshögskolan 2023) och snabbt agera enligt dem, vilket kan vara svårt ifall språket den sökande hanterar information på inte är det samma. Som Einarsson (2009, 104) konstaterade behandlar tvåspråkiga individer ofta tankeprocesser som matematik på det första språket de lärt sig, vilket för invandrare och andra generationens invandrare sällan är finska. Det här betyder inte att de inte är psykologiskt stabila och goda kandidater till polisutbildningen eller att de inte har de språkliga kunskaperna som krävs i arbetet. Däremot kan

tvåspråkigheten som de flesta invandrare och andragenerationens invandrare besitter försvåra förmågan att prestera bra i urvalsproven till Polisyrkeshögskolan.

Modersmålskunskaper i ett språk kan jämföras med CEFR C1 och C2, avancerad språkanvändare (Utbildningsstyrelsen 2023). I polisförvaltningsförordningens (158/1996) 16a § stadgas det skilt om de språkrav som ställs på polisens manskap och underbefäl. Vid en tvåspråkig myndighet är språkkunskapskravet för dessa tjänstemän goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk, alltså motsvarande CEFR nivå B2.2. Jag har inte granskat huruvida språket vid övriga moment under urvalsprovet till Polisyrkeshögskolan är för krävande, men antar att även det kan vara ett bidragande moment till att personer med invandrabakgrund som deltar i urvalsproven inte kommer in. Svenskspråkiga poliser, som kan antas ha gått den svenskspråkiga polisutbildningen och således utfört urvalsprovet på svenska, har fått bevisa sina finskafärdigheter först efter urvalsprovet, och testas i huruvida de har goda finska kunskaper gentemot ifall de har kunskaper på modersmålsnivå, om överkonstapel Martikainens utlåtande ska tros.

I Heittolas undersökning (2017) har alla informanter fått de vitsord som krävs för att arbeta vid en tvåspråkig polisinställning. När informanterna däremot självutvärderade sina språkfärdigheter fanns det ändå de som ansåg att de inte uppfyllde de språkrav som åläggs polis enligt lag. Intressant nog kan motsatt effekt observeras i Tarnanen och Pöyhönen (2013) där informanterna, invandrarna, överskattade sina språkfärdigheter i självutvärdering gentemot de resultat de fick i språktest. Vare sig poliserna i Heittolas (2017) doktorsavhandling underskattade sina språkfärdigheter eller ej, uttryckte de en osäkerhet i språkanvändningen. Utgående från Heittolas studie kan det konstateras att det finns poliser i Finland, som arbetar med finska som arbetsspråk, som utvärderar att deras språkkunskaper inte uppnår språkraven som är lagstadgade. Informanterna i Heittolas avhandling uppgav främst att de hade brister i skrivkunskaperna trots att deras kunskaper i finska över lag var goda och mötte språkraven som är lagstadgade för tjänstemän.

De svenskspråkiga informanterna i Heittola (2017) berättade att de själva hade en tendens att upprätta ett system av intern språkkontroll. De uppgav att det bland dem finns en kultur av att hjälpa varandra i språkproduktionen på finska och att de ofta ber någon annan läsa igenom vad de skrivit.

8.5 En lösning på representationsproblemet skulle kräva nya initiativ

I det här lärdomsprovet har jag endast utforskat de strukturella problem som finns i rekrytering och integrering av poliser med icke inhemskt modersmål, samt beskrivit och utvärderat de åtgärder som

vidtagits. Det här gentemot den rådande språksituationen i samhällsdemografin och inom polisen. Däremot har jag inte direkt skapat ny information eller skapat nya verksamhetsmodeller för polisen. I lärdomsprovet har jag snarare eventuellt pekat ut en brist och därmed finns det behov av vidare arbete och vidare forskning.

Språket är en faktor som tycks inverka på individer med invandrabakgrunds möjligheter att bli poliser i Finland. Den här faktorn har flera gånger uttryckts i media men har även nämnts i Juutinen och Rautas (2021) förarbete samt tangerats i till exempel Marins regeringsprogram. Ifall språket lätt utesluter en kandidat med invandringsbakgrund från Polisyrkeshögskolan, vilket en del dokument antyder till att kan vara en bidragande faktor, kan det vara relevant att undersöka ifall deras språkfärdigheter kan anpassas. Som jag redogjort för i avsnitt 2.1.1 och delkapitel 6.2, är många med invandrabakgrund multietniskosociolekt-talare och har således en annan språklig habitus än majoritetsbefolkningen. Ifall samhällets beslutsprocesser skulle signalera att den här delen av samhällsdemografin faktiskt skall beredas möjlighet att ska arbeta inom polisen skulle det förmodligen behövas nya handlingsmodeller/ initiativ med kvantitativa mål som kan bokföras och följas upp, utöver det rekryteringsarbete som redan görs, men vars resultat vi inte kan kvantifierbart skåda.

Efter att en individ har kommit in på Polisyrkeshögskolan är syftet även att personen ska arbeta som polis. Någon som inte behärskar arbetsspråket på modersmålsnivå kommer förmodligen att i arbetslivet ha samma utmaningar som under ansökningsprocessen till polisutbildningen, alltså då främst skrivkunskaperna. Däremot har Heittola (2017) konstaterat att svenskspråkiga poliser klarar av att arbeta med finska som arbetsspråk, trots att de ännu ofta självrapporterat problem med sin textproduktion. En analys av de svenskspråkiga polisernas språkliga yrkespraktiker kunde kanske ge uppslag till en färdplan för inkludering av personer med invandrabakgrund, vilka i allmänhet inte behärskar ett nationalspråk på modersmålsnivå, i produktivt polisarbete i Finland. Efter en sådan kartläggning skulle det eventuellt kunna upprättas officiella handlingsmodeller som främjar alla som inte arbetar på sitt modersmål.

Det här är frågor som engagerat mig under mitt skrivarbete men som är allt för stora och krävande för ett lärdomsprov på yrkeshögskolenivå. Det vore intressant ifall Polisyrkeshögskolan och Polisstyrelsen engagerade sig mer och utforskade tematiken ytterligare och mer än vad de redan har gjort. Tappert arbete har redan gjorts över en längre tid men ingen kan säga definitivt ifall arbetet har burit frukt.

9 AVSLUTNING

I det här lärdomsprovet har jag endast skrapat på ytan gällande rekrytering och integrering av poliser med icke inhemskt modersmål i Finland. Tesen om att den finska polisen inte återspeglar samhällsdemografin kan vare sig bevisas eller motbevisas. Det enda som kan konstateras är att rekrytering av personer med invandrabakgrund sker. Om man granskar vad som blivit sagt i media av olika representanter för polisorganisationen framträder språkfrågan som en central bidragande faktor till att individer med invandrabakgrund inte lyckas komma in på polisutbildningen i den utsträckning som önskas. Däremot är språkfaktorn något polisen av rättssäkerhetsskäl inte prutar på.

Inom ramarna för ett lärdomsprov vid Polisyrkeshögskolan har jag inte klarat av att utforska tematiken i den utsträckning jag skulle ha velat. Jag har ändå försökt bygga upp en bild av läget och petat på frågan huruvida invandrare som inte talar ett nationalspråk på modersmålsnivå kan klara av att arbeta med sina språkfärdigheter. I och med att jag under arbetet konfronterades med en brist på kvantitativ information blev det svårt att bygga upp ett sammanhängande lärdomsprov med vedertagna forskningsmetoder. Därför efterlyser jag vidare forskning och initiativ av såväl beslutsfattare som Polisstyrelsen och Polisyrkeshögskolan.

En början skulle kunna vara att från och med nu ta fram pålitlig statistik om invandrades och andra generationens invandrades representation inom polisen, om deras deltagande i Polisyrkeshögskolans urvalsprov samt om deras styrkor och svagheter i proven. Det har gjorts i Sverige som också följer GDPR, vilket visar att det finns lagligt underlag till forskningen om viljan att studera frågan finns.

I Finland finns en vision om en mer diversifierad poliskår och rekrytering av personer med invandrabakgrund har gjorts över en längre tid. Det finns en antydning i olika dokument om att en bidragande faktor till att polisen inte uppfattas ha diversifierats i samma takt som samhällsdemografin är att språkkunskaperna hos första- och andragenerationens invandrare inte är tillräckliga för urvalet till polisyrket. Arbetet mot att främja mångfalden ser till viss mån ut att ha tagit slut vid den slutsatsen, alltså slutsatsen att språkfärdigheterna inte är tillräckliga. Ifall en sådan här brist har identifierats skulle det kunna utvärderas ifall något kan göras för att förbättra situationen i stället för att stänga dörrarna till Polisyrkeshögskolan för de med invandrabakgrund som inte ännu har tillräckliga språkkunskaper.

REFERENSER

- Alho, Juha, Kangasharju, Aki, Lassila, Jukka & Valkonen, Tarmo 2023: *Maahanmuutto ja työvoiman riittävyys – taloudellisten vaikutusten arviointia*. ETLA Raportti No 132. Nätpublikation, hämtad 11.10.2023 från <https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-132.pdf>
- Andersson, Lars-Gunnar 2008. *Sociolingvistik*. Stockholm: Liber
- Bodström, Thomas 2002: *Mångfald inom poliskåren. Svar på fråga 2002/03:842 om mångfald inom poliskåren*. Nätpublikation, hämtad 16.11.2023 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/mangfald-inom-poliskaren_gq12842/
- Bourdieu, Pierre 1987: *Sosiologian kysymyksiä*. (Questions de sociologie. översatt av J.P. Roos.) Tammerfors: Osuuskunta Vastapaino.
- Cornips, Leonie & de Rooij, Vincent A. 2013: *Selfing and othering through categories of race, place, and language among minority youths in Rotterdam, The Netherlands*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Dagerlind, Mats 2023: *Polisen storsatsar på mångfaldsrekrytering – hudfärg viktigare än kompetens*. Artikel hämtad 16.11.2023 från <https://samnytt.se/polisen-storsatsar-pa-mangfaldsrekrytering-hudfarg-viktigare-an-kompetens>
- Donohue, Richard H. Jr 2019: *Shades of Blue: A review of the hiring, recruitment, and selection of female and minority police officers*. Nätpublikation, hämtad 15.10.2023 från <https://doi.org/10.1016/j.socij.2019.05.011>
- Einarsson, Jan 2009: *Språksociologi*, 2. rev. uppl., Lund: Studentlitteratur
- Fagyal, Zusanna 2010: "Rhythm types and the speech of working-class youth in a banlieue of Paris: the role of vowel elision and devoicing". i D.R Preston, N. Niedzielski. *A Reader in Sociophonetics*. Berlin: Mouton de Gruyter. sid. 91–132
- Foget Hansen, Gert & Pharaos, Nicolai 2010: "Prosody in the Copenhagen multiethnolect". i Pia Quist & Bente Ailin Svendsen. *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Toronto: Multilingual Matters. sid. 79–95
- Funck, Elin K. & Karlsson, Tom S. 2021: *Handbok för systematiska litteratur- och dokumentstudier inom samhällsvetenskapen*. Förvaltningshögskolans rapporter nummer 158. Nätpublikation, hämtad

4.11.2023 från

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/67445/gupea_2077_67445_1.pdf;jsessionid=ACE16B45AAAF3F0E684C8F5C84780788?sequence=1

Gröhn, Christoffer 2014: *Finlands invandratätaste stad saknar poliser med invandrabakgrund*. Artikel hämtad 01.08.2023 från <https://svenska.yle.fi/a/7-853951>

Gupta, Vanita & Yang, Jenny R. 2016: *Advancing Diversity in Law Enforcement*, U.S. Department of Justice, Equal Employment Opportunity Commission, <https://www.eeoc.gov/advancing-diversity-law-enforcement>

Hagström, Per 2023: *Med myrsteg mot mångfald*. Polistidningen(nätversion), artikel hämtad 16.11.2023 från <https://polistidningen.se/2023/06/med-myrsteg-mot-mangfald/>

Heinonen, Oskari 2019: *Vieraskielisten kohtaaminen poliisin valvonta- ja hälytystoiminnassa: vuorovaikutustilanteet vieraskielisten kanssa Turun seudulla*. Tammerfors: Polisyrkeshögskolan. Lärdomsprov.

Heittola, Sanna 2017: *Poliisista päivää, från polisen god dag – språkliga yrkespraktiker vid de tvåspråkiga polisinnrättningarna i Finland*. Vasa: Vaasan yliopisto. Doktorsavhandling.

Hupa, Ville 2023: *Polisyrkeshögskolan vill ha fler utlandsfödda studerande – studieplatserna har inte fyllts på fem år*. Artikel hämtad 18.10.2023 från <https://svenska.yle.fi/a/7-10043426>

IPSA (International Police Science Association) 2023: Hemsida, <http://www.ipsa-police.org/>

Juutinen, Marko & Rauta, Jenita 2021. *Monimuotoisen rekrytoinnin esteet ja edistäminen* <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/499252/Katsauksia17.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Karlsson, Carl-Magnus 2020: *Puhutko ruotsia? Pratar du finska?* Tammerfors: Polisyrkeshögskolan. Lärdomsprov.

Karppinen, Kari & Moe, Hallvard.2012: *What We Talk about When We Talk about Document Analysis*. Nätpublikation, hämtad 4.11.2023 från https://www.researchgate.net/publication/299366807_What_We_Talk_about_When_We_Talk_about_Document_Analysis

Kilpeläinen, Timo 2021: *Monimuotoinen rekrytointi poliisissa. Kirjallinen vastaus kansanedustaja Mari Rantasen Eduskunnan hallintovaliokunnan kuulemisessa 19.10.2021 esittämään kysymykseen*.

Nätpublikation, hämtad 17.10.2023 från

<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2021-AK-405124.pdf>

Kotsinas, Ulla-Britt 1988: "Rinkebysvenska – en dialekt". i Per Linell, Viveka Adelswärd, Torbjörn Nilsson och Per A. Petersson. *Svenskans beskrivning*, 16. Linköping: Linköping University Press

Kubota, R., Corella, M., Lim, K., & Sah, P. K. (2021). "“Your English is so good”: Linguistic experiences of racialized students and instructors of a Canadian university." *Ethnicities*, 0(0).

<https://doi.org/10.1177/14687968211055808>

Liggett, Tonda (2009) "Intersections of Language and Race for English Language Learners," *Northwest Journal of Teacher Education*: Vol. 7 : Iss. 1 , Article 4. DOI:

<https://doi.org/10.15760/nwjte.2009.7.1.4>

Lilja, Niina 2019: "“Mä opin sitä kadulla kavereitten kanssa” - suomen kielen käyttöön ja oppimiseen liittyviä kategorisointeja maahanmuuttajanuorten haastattelupuheessa." *Puhe Ja Kieli*, 38(4), 203–225. <https://doi.org/10.23997/pk.69270>

Martikainen, Anna 2022: *Unelmana poliisin työ*. Artikel hämtad 27.7.2023 från <https://yle.fi/a/74-20002243>

Merton, Robert K. 1972: "Insiders and Outsiders: A Chapter in the Sociology of Knowledge" i Sollors; Werner (ed.) 1996. *Theories of Ethnicity: A Classical Reader*. 325–360

Palomaa, Antti & Vesanummi, Mari 2013: *Maahanmuuttajien halutaan pääsevän poliisikouluun*. Artikel hämtad 27.7.2023 från <https://yle.fi/a/3-6688121>

Petersson, Otto 2016: "Vem är polisen?" i Larsson, Paul & Granér, Rolf & Gundhus, Helene: *Polisvetenskap – en introduktion*. Lund: Studentlitteratur AB

Polismyndigheten (Sverige) 2023: *Polismyndighetens årsredovisning 2022*. Nätpublikation, hämtad 8.11.2023 från <https://polisen.se/siteassets/dokument/polisens-arsredovisning/polismyndighetens-arsredovisning-2022.pdf>

Polisstyrelsen 2022: *Polisens ansvarsrapport för 2021*, nätpublikation hämtad 3.10.2023 från <https://poliisi.fi/documents/25235045/28127375/Poliisin-vastuullisuusraportti-2021-ru.pdf/ae678b02-e2ab-06e9-7fb5-9878e73c4e86/Poliisin-vastuullisuusraportti-2021-ru.pdf?t=1665576705271>

Polisyrekeshögskolan 2023: *Urvalsgrunder för polis (YH)*, föreskrift, Polamks styrelse 30.11.2022, 7 § <https://polamk.fi/documents/25254699/37709942/Polis-yh-urvalsgrunder.pdf/55e50a42-2798-560c-03fc-0c127c14768a/Polis-yh-urvalsgrunder.pdf?t=1683271813925>

Rampton, Ben (2011). "From 'multi-ethnic adolescent heteroglossia' to 'contemporary urban vernaculars'" *Language & Communication*, 31(4): sid. 276–294

Ritzer, George. 2010. *Sociological Theory*. Eighth Edition. McGraw-Hill. New York. 645–651.

Savonius, Anna 2015: *Polisen börjar rekrytera fler invandrare*. Artikel hämtad 27.7.2023 från <https://svenska.yle.fi/a/7-1008968>

Sernhede, Ove 2016: "Etnicitet". i Christofer Edling & Fredrik Liljeros (red.) *Ett delat samhälle: Makt, intersektionalitet och social skiktning*. Stockholm: Liber. 74–96.

Statistikcentralen 2023: Hemsida, www.stat.fi

Statistikcentralen, meddelande 2023-03-31: *Antalet personer med ett främmande språk som modersmål ökade med nästan 38 000*. Nätpublikation, hämtad 11.8.2023 från <https://www.stat.fi/sv/publikation/cl8lprraorrr20dut5a0tywm5>

Statsrådets 2019: *Ett inkluderande och kunnigt Finland. Regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering*. Nätpublikation, hämtad 12.10.2023 från <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-810-6>

Statsrådet 2023: *Ett starkt och engagerat Finland. Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering*. Nätpublikation, hämtad 12.10.2023 från urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-795-9

Svendsen, Bente Ailin & Røyneland, Unn 2008: "Multiethnolectal facts and functions in Oslo, Norway". *International Journal of Bilingualism* 12(1–2): sid. 63–83.

Tarnanen, Mirja & Pöyhönen, Sari. 2013: "Maahanmuuttajien suomen kielen taidon riittävyys ja työllistymisen mahdollisuudet." *Puhe Ja Kieli*, 31(4), 139–152.

Thurén Torsten 2019: *Vetenskapsteori för nybörjare*, 3. upplagan. Stockholm: Liber AB

Torgersen, Eivind & Szakay, Anita 2012: "An investigation of speech rhythm in London English." *Lingua* 122(7): sid. 822–840.

Tripp, A. (2023). "Abandoning inauthentic intersectionality." *Applied Psycholinguistics*, 44(4), 514-533. doi:10.1017/S0142716423000139

Utbildningsstyrelsen: *Nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling*. Nätpublikation, hämtad 28.9.2023 från <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/nivaskalan-sprakkunskap-och-sprakutveckling>

Vetenskapsrådet 2002: *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders Gotab

Wiese, Heike 2012: *Kiezdeutsch: ein neuer Dialekt entsteht*. Munich: C.H. Beck

Yle 2022: *Etiska principer för Yle (Code of Conduct)*, nätpublikation hämtad 23.10.2023 från <https://svenska.yle.fi/s/etiska-principer-f%C3%B6r-Yle>